

Małgorzata Gębka-Wolak

2

UCZEŃ Z UKRAINY
W LABORATORIUM MOWY

УЧЕНЬ З УКРАЇНИ
В ЛАБОРАТОРІЇ МОВИ

Fleksja
języka polskiego
Словозміна
польської мови

Ilustracje:
Małgorzata Starszak-Szulc

JĘZYKOLANDIA
LABORATORIUM MOWY

МОВОЛАНДІЯ
МОВНА ЛАБОРАТОРІЯ

NAUKA DLA
SPOŁECZEŃSTWA

Konsultacja merytoryczna

Anna Żurek, Katarzyna Stankiewicz

Projekt okładki, rysunki i skład

Małgorzata Starszak-Szulc

Wydanie

Fundacja Wspierania Myśli Polskiej
Lublin 2024

ISBN: 978-83-972142-3-1

Projekt pn. „Integracja przez język. Platforma dla nauczycieli pracujących z dziećmi uchodźczymi z Ukrainy”, przyjęty do finansowania w drodze konkursu na realizację projektów w ramach programu pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa”, ogłoszonego komunikatem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 lipca 2021 r., numer rej. NdS/552155/2022/2022.

<http://integracja.fwmp.pl>

Małgorzata Gębka-Wolak

UCZEŃ Z UKRAINY
W LABORATORIUM MOWY

УЧЕНЬ З УКРАЇНИ
В ЛАБОРАТОРІЇ МОВИ

Część 2
Fleksja języka polskiego

Частина 2
Словозміна польської мови

JĘZYKOLANDIA
LABORATORIUM MOWY

МОВОЛАНДІЯ
МОВНА ЛАБОРАТОРІЯ

Ilustracje:
Małgorzata Starszak-Szulc

WPROWADZENIE

Książka „Uczeń z Ukrainy w laboratorium mowy”, zwana w skrócie „Językolandią”, zawiera zestaw materiałów, których celem jest wsparcie nauczycieli języka polskiego pracujących z dziećmi uchodźczymi z Ukrainy w zakresie nauczania gramatyki języka polskiego w szkole podstawowej w klasach IV-VIII. Z opracowania mogą także korzystać uczniowie polscy.

Aby wzmocnić motywację do nauki, opracowanie zostało zaprojektowane jako opowieść z krainy Językolandii, w której mieści się Laboratorium Mowy. Czworo dzieci – Wiktoria i Artem z Ukrainy oraz Maja i Patryk z Polski – zwiedza laboratorium i w kolejnych pomieszczeniach słucha opowieści o języku oraz wykonuje zadania. Różnorodne ćwiczenia i pomysłowe opracowanie graficzne pozwalają lepiej przyswoić i utrwalić wiadomości.

Druga część zestawu to „Fleksja języka polskiego”. Uczniowie odwiedzają laboratoria pani Deklinacji i pani Koniugacji, aby poznać mechanizm odmiany wyrazów. Najpierw objaśniamy, jak są zbudowane wyrazy odmienne (temat fleksyjny i końcówka) i na czym polega odmiana wyrazów. W kolejnych rozdziałach przedstawiamy zasady odmiany przez przypadek, liczbę, osobę i czas. Na końcu zestawu zostały zamieszczone ćwiczenia utrwalające wcześniej poznane wiadomości. Całość zamyka Klucz zawierający odpowiedzi do zadań. Nad ukraińskimi tłumaczeniami czuwała prof. Alla Kravchuk z Katedry Filologii Polskiej Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki we Lwowie.

W opracowaniu zastosowano szereg rozwiązań ułatwiających uczniom przyswajanie gramatyki. Część teorii jest prezentowana w postaci schematów i tabel. Każde wprowadzane zagadnienie gramatyczne jest ilustrowane przykładami użycia, a następnie utrwalane w ćwiczeniach. Polecenia do ćwiczeń są formułowane w prosty sposób. Dodatkowo są opatrywane ikonkami sugerującymi typ aktywności wymaganych od uczniów. Do ćwiczeń są ponadto dodawane wzory ich wykonywania.

Małgorzata Gębka-Wolak
(Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)

SPIS TREŚCI:

POZNAJMY SIĘ	7
CO MAM ZROBIĆ?	10
FLEKSOLANDIA	12
W laboratoriach pani Deklinacji i pani Koniugacji	
1. PIERWSZE SPOTKANIE Z DEKLINACJĄ I KONIUGACJĄ	13
2. PRZYPADKI? JESTEŚMY ZGRANYM ZESPOŁEM!	22
3. KSEROKOPIARKA	36
Odmieniamy rzeczowniki, przymiotniki i zaimki przez liczbę	
4. WAŻNE OSOBY	48
Odmieniamy czasowniki przez osobę i liczbę	
5. MASZYNA CZASU	56
Odmieniamy czasowniki przez czas	
6. TRENING CZYNI MISTRZA!	66
Powtarzamy deklinację i koniugację	
KLUCZ DO ZADAŃ	80

ЗМІСТ

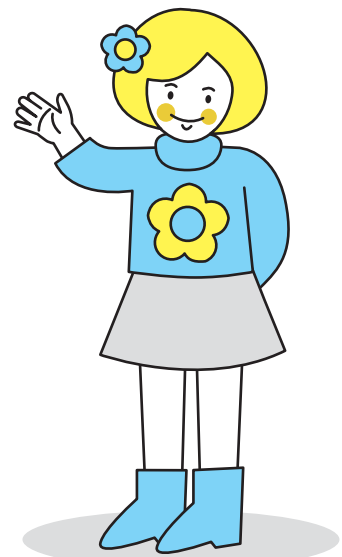
ДАВАЙТЕ ПОЗНАЙОМИМОСЯ	7
ЩО Я ПОВИНЕН ЗРОБИТИ?	10
СЛОВОЗМІНОЛАНДІЯ	12
У лабораторіях пані Деклінації і пані Кон'югації	
1. ПЕРША ЗУСТРІЧ ІЗ ДЕКЛІНАЦІЄЮ ТА КОН'ЮГАЦІЄЮ	13
2. ВІДМІНКИ? МИ ДРУЖНЯ КОМАНДА!	22
3. КСЕРОКС	36
Відмінюємо іменники, прикметники і займенники за числами	
4. ВАЖЛИВІ ОСОБИ	48
Відмінюємо дієслова за особами і числами	
5. МАШИНА ЧАСУ	56
Відмінюємо дієслова за часами	
6. ПРАКТИКА – ЗАПОРУКА УСПІХУ	66
Повторюємо відмінювання і дієвідмінювання	
КЛЮЧІ ДО ЗАВДАНЬ	80

POZNAJMY SIĘ!

ДАВАЙТЕ ПОЗНАЙОМИМОСЯ

Maja, Wiktoria, Artem i Patryk uczą się w szkole podstawowej nr 10 w Toruniu. W nagrodę za zwycięstwo w konkursie ortograficznym zostali zaproszeni przez profesor Mówkę i Jej Zespół do Językolandii, nowoczesnego laboratorium, w którym poznają gramatykę języka polskiego. Dzieci są bardzo podekscytowane, cieszą się z wycieczki. No może trochę żałują, że nie pojechali do Legolandu. Tutaj też może być ciekawie!

Maja
uczenica
klasy V

Patryk
uczeń
klasy IV

**Wiktoria
(Вікторія)**
uczenica
klasy IV

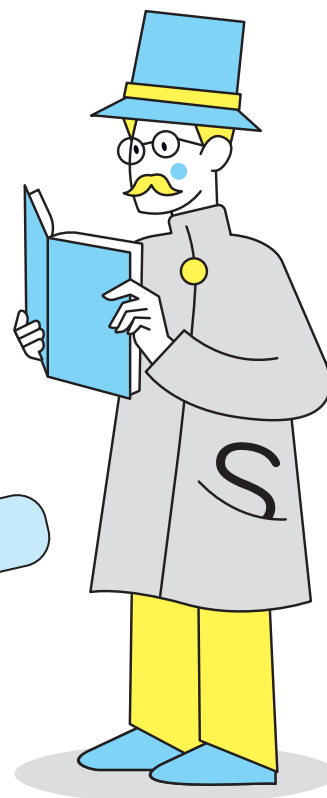

**Artem
(Артем)**
uczeń
klasy VI

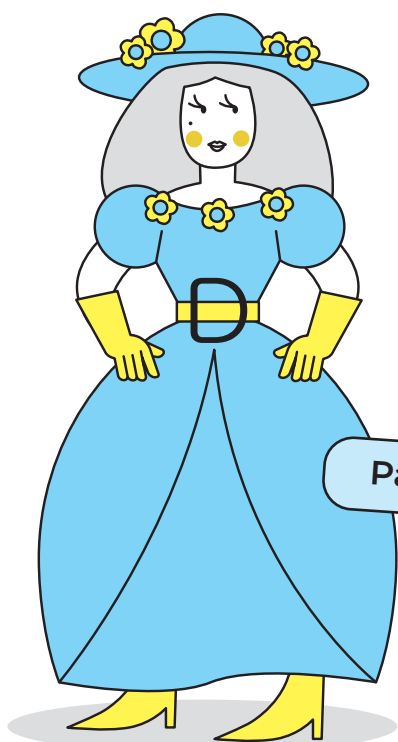
Мая, Вікторія, Артем і Патрик вчатьсь в середній школі № 10 у Торуні. У нагороду за перемогу в орфографічному конкурсі професор Мовочка і її Колектив запросили дітей до Моволандії, сучасної лабораторії, в якій вивчають граматику польської мови. Діти дуже схвильовані, вони радіють такій екскурсії. Ну, може, трохи шкодують, що не поїхали до Леголенда. Але тут теж може бути цікаво!

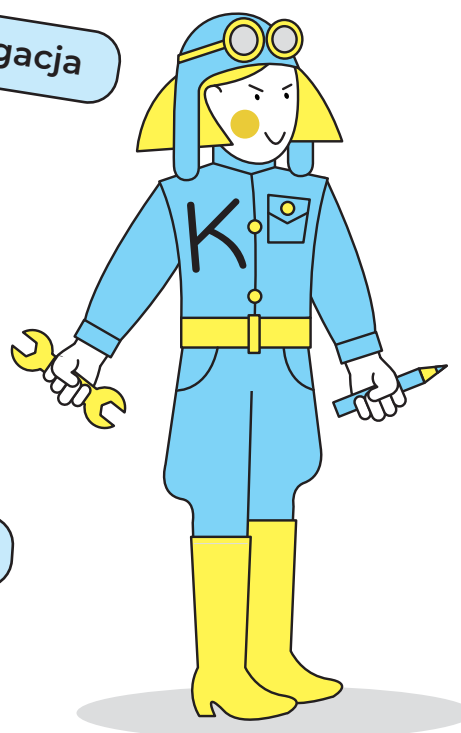
Pan Słownik

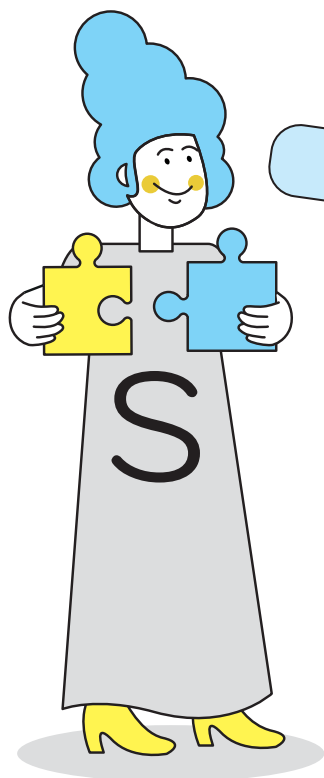

Pani Konjugacja

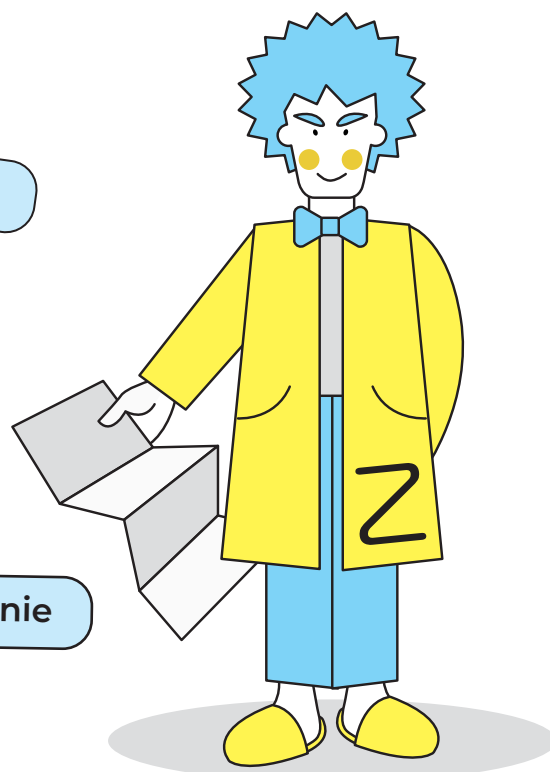

Pani Deklinacja

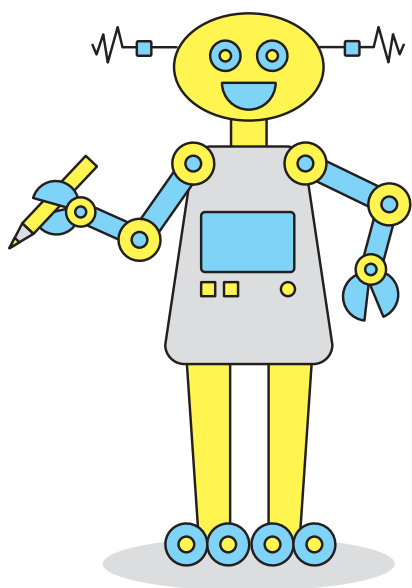

Pani Składnia

Pan Zdanie

Pola
robot humanoidalny,
sztuczna inteligencja

Ty
Narysuj siebie
lub wklej zdjęcie.
Wpisz swoje imię.

CO MAM ZROBIĆ?

ЩО Я ПОВИНЕН ЗРОБИТИ?

CZYTAM TEKST.
Я ЧИТАЮ ТЕКСТ.

ODPOWIADAM NA PYTANIA.
Я ВІДПОВІДАЮ НА ЗАПИТАННЯ.

PISZĘ - ROBIĘ ZADANIA.
Я ПИШУ – Я ВИКОНУЮ ВПРАВИ.

CZYTAM, SZUKAM INFORMACJI,
PORÓWNUJĘ INFORMACJE.
Я ЧИТАЮ, ШУКАЮ ІНФОРМАЦІЮ,
ПОРІВНЮЮ ІНФОРМАЦІЮ.

POŁA MA GŁOS.
CZYTAM I ZAPAMIĘTUJĘ INFORMACJE.
Я ЧИТАЮ І ЗАПАМ'ЯТОВУЮ ІНФОРМАЦІЮ.

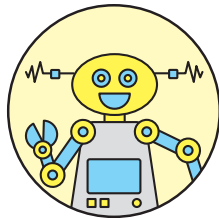
SŁOWNICZEK POLI.
CZYTAM I ZAPAMIĘTUJĘ WYRAZY
OPISUJĄCE, JAK JEST ZBUDOWANY JĘZYK.
Я ЧИТАЮ І ЗАПАМ'ЯТОВУЮ СЛОВА,
ЯКІ ОПИСУЮТЬ, ЯК ЗБУДОВАНА МОВА.

JĘZYKOLANDIA

Laboratorium mowy

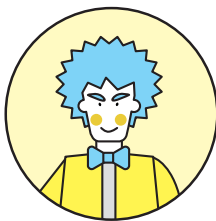

RECEPCJA

SŁOWNIKOLANDIA

Laboratorium
Pana Słownika

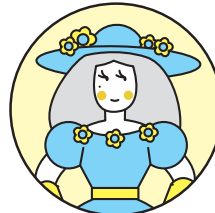

SKŁADNIOLANDIA

Fabryka
Zdań

FLEKSOLANDIA

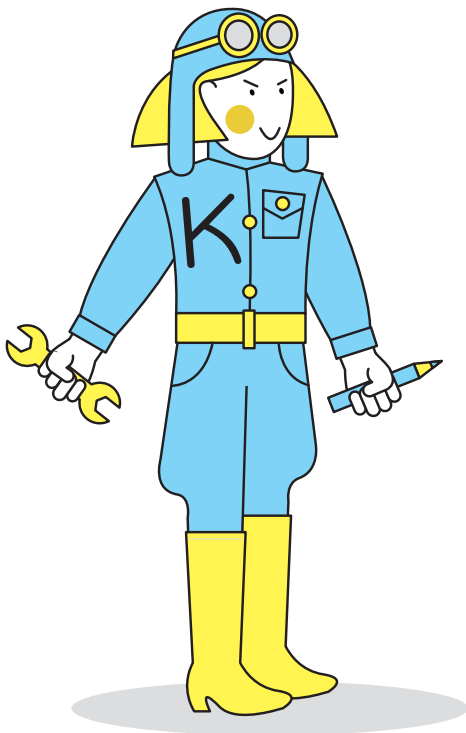
ZESTAW II

КОМПЛЕКТ II

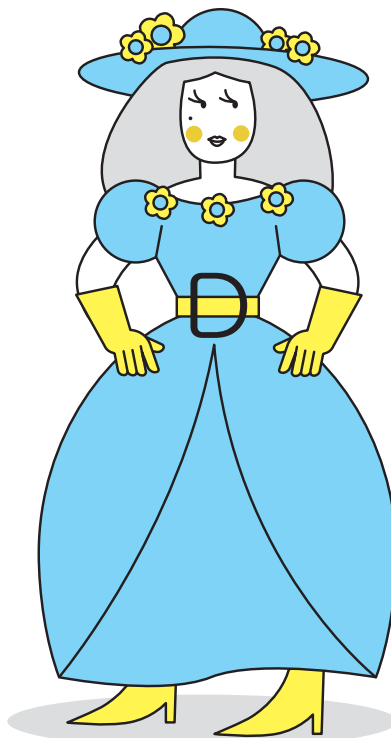
FLEKSOLANDIA
W LABORATORIACH PANI DEKLINACJI
I PANI KONIUGACJI

СЛОВОЗМІНОЛАНДІЯ
У ЛАБОРАТОРІЯХ ПАНІ ДЕКЛІНАЦІЇ
І ПАНІ КОН'ЮГАЦІЇ

Pani Koniugacja

Pani Deklinacja

1. PIERWSZE SPOTKANIE Z DEKLINACJĄ I KONIUGACJĄ

1. ПЕРША ЗУСТРІЧ ІЗ ДЕКЛІНАЦІЄЮ ТА КОН'ЮГАЦІЄЮ

Dzień dobry!
Przepraszam,
czy dobrze trafiliśmy?
Czy dojechaliśmy
do Fleksolandii?

przypadek

rodzaj

liczba

osoba

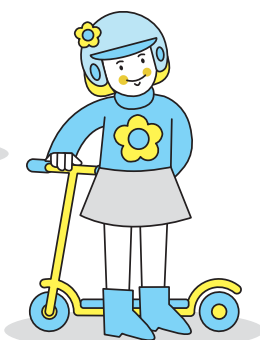
czas

tryb

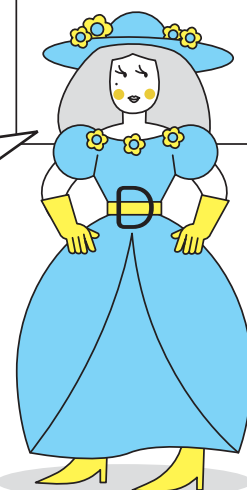
końcówka

temat

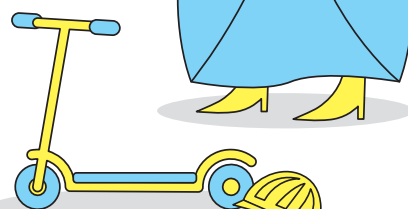
FLEKSOLANDIA

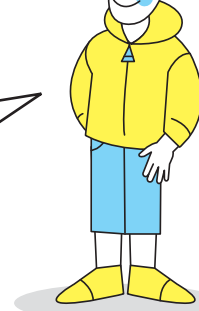
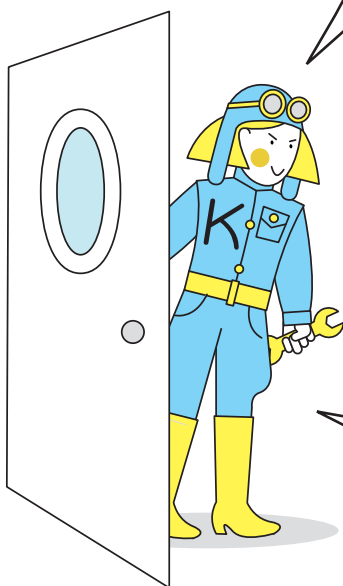
Dzień dobry!
Tak. Tutaj zaczyna
się Fleksolandia
– miejsce pracy moje,
Danuty Deklinacji,
a także mojej
koleżanki
– Katarzyny
Koniugacji.
W Językolandii
wszyscy nas nazywają
panią Deklinacją
i panią Koniugacją.
A oto i Koniugacja!

Cześć! Dużo się spóźniłam?
Jedna z maszyn się zepsuła
i musiałam ją naprawić.
Koniugacja jestem. A Wy?

Dzień dobry, pani Koniugacjo!
Maja, Wiktor, Artem i Patryk.
Poznajemy działanie języka
polskiego. Byliśmy już
w laboratorium pana Słownika.
Jesteśmy ciekawi, co się dzieje
we Fleksolandii.

Chętnie Wam opowiemy, co się dzieje w dwóch
naszych laboratoriach! Mamy dla Was krótkie zadanie
wprowadzające w świat odmiany wyrazów, czyli fleksji.

Zadanie 1.

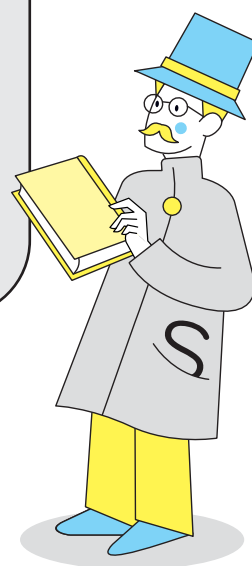
Wpisz wyrazy do odpowiedniej części tabeli.

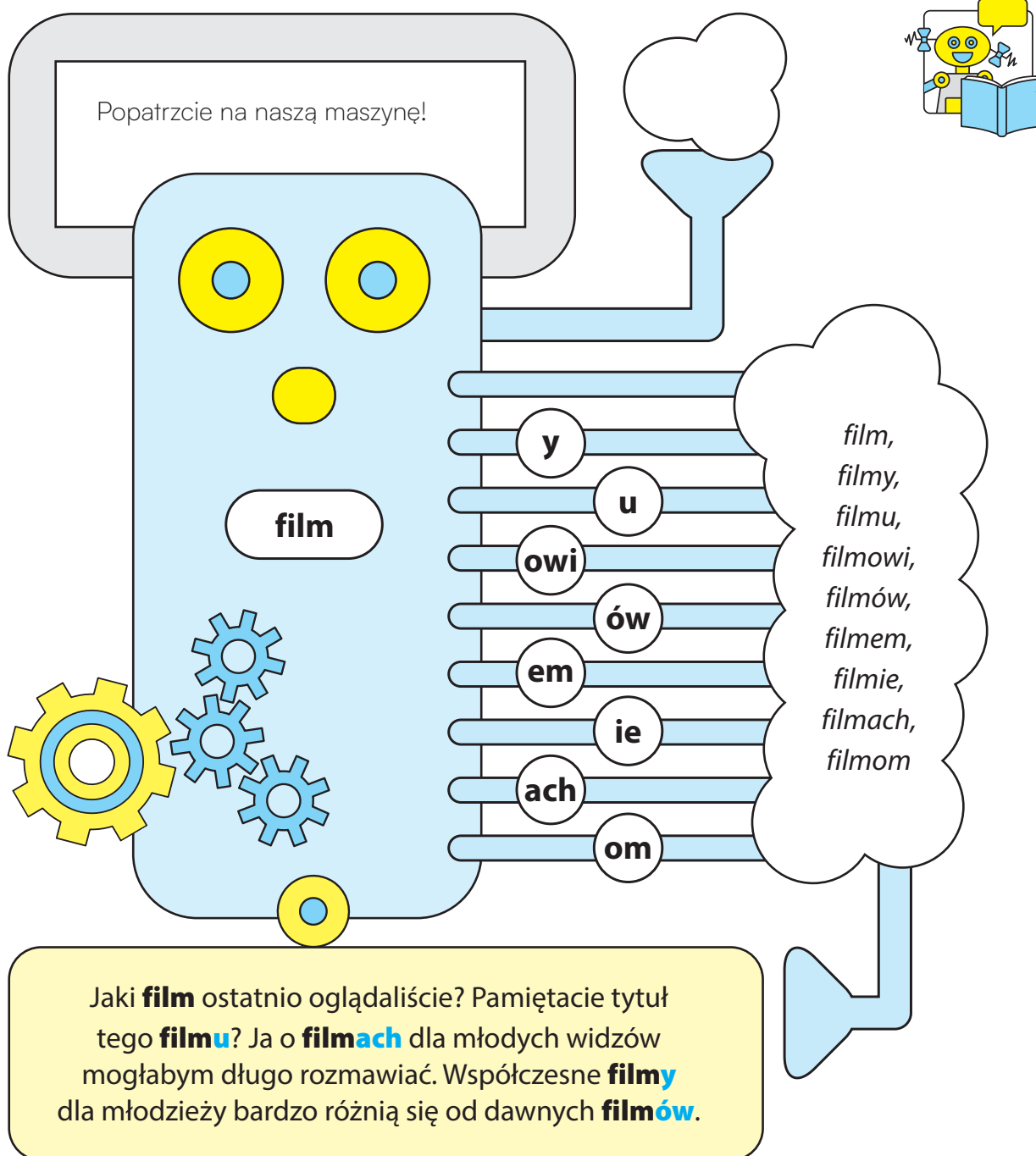

dwaj, kupiliśmy, ciekawego, dwóch, kupmy, komiksu, kupię, dwiema, ciekawi, dwoma, kupiłam, komiksowi, ciekawej, kupisz, ciekawemu, komiks, komiksem, dwie, komiksie, ciekawa, kupiłbyś, ciekawych, dwu

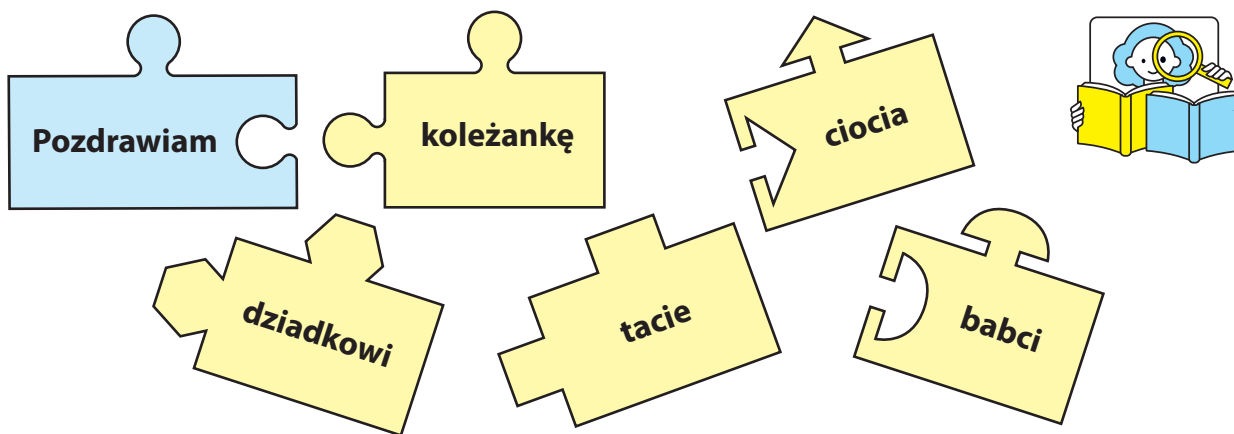
KOMIKS	CIEKAWY	DWA	KUPIĆ
.....	dwaj	kupiliśmy
.....
.....
.....
.....
.....
.....

W laboratorium pana Słownika dowiedzieliście się, że w języku polskim są wyrazy odmienne i nieodmienne. Także części mowy możemy podzielić na odmienne i nieodmienne. Odmienne są rzeczowniki, przymiotniki, liczebniki, czasowniki i część zaimek. Odmienianie wyrazów nazywa się **fleksją**. Wyraz odmienny ma kilka form o tym samym znaczeniu, ale różniących się zakończeniami.

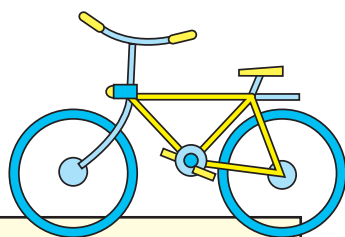

Zakończenia wyrazów, np. -y, -u, -owi, -ów, -em, w gramatyce nazywamy **końcówkami fleksyjnymi**. Są one bardzo ważne, dlatego że kodują informacje, które pozwalają wyrazy dopasowywać do siebie: Obejrzę dziś (co?) **film**. Porozmawiamy potem o (czym?) **filmie**. Nie interesuję się (czym?) **filmem**. To był bardzo nudny **film**. Przypomina to układanie puzzli.

Zadanie 2.
Odpowiedz na ogłoszenia.

OGŁOSZENIE

Jestem rzeczownikiem rodzaju męskiego w liczbie pojedynczej. Szukam przymiotnika rodzaju męskiego w liczbie pojedynczej.

Rower

OGŁOSZENIE

Jestem rzeczownikiem rodzaju żeńskiego w liczbie pojedynczej. Szukam przymiotnika rodzaju żeńskiego w liczbie pojedynczej.

Piłka

Przymiotniki:

wyścigowy

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Przymiotniki:

siatkowa

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Końcówka fleksyjna informuje o różnych cechach gramatycznych wyrazów. Czy zwróciliście uwagę na to, że imiona dziewcząt i kobiet kończą się w języku polskim na -a: *Maja, Wiktoria, Katarzyna, Danuta, Zofia, Agata, Paulina*. To nie jest przypadkowe, dlatego że -a jest typowym zakończeniem rzeczowników żeńskich. Z kolei imiona chłopców i mężczyzn nie mają końcówek fleksyjnych. Mówimy, że mają **zakończenia zerowe** — **końcówkę zerową**: Artem, Patryk, Sebastian, Wiktor, Piotr.

Zadanie 3 Połącz części wyrazów.

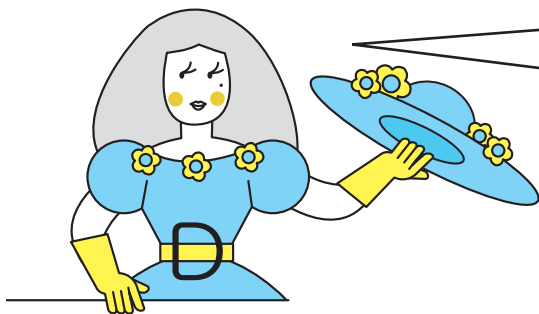
1	przygod	A	e
2	słuchal	B	łaś
3	sukienc	C	ami
4	odważn	D	cie
5	kserowa	E	iśmy
6	liści	F	ej
7	przyjeżdżaj	G	esz
8	daj	H	em

Odpowiedzi:

1	2	3	4	5	6	7	8
C

Część wyrazu odmiennego, do której dodajemy końcówkę fleksyjną, to **temat fleksyjny**.

Temat w różnych formach wyrazu nie zmienia się – **hulajnog** – lub zmienia się niewiele – **hulajnodz**.
Końcowe **g** zostało zastąpione przez **dz**.
Taka wymiana to wymiana w temacie fleksyjnym, inaczej mówiąc **oboczność** w temacie fleksyjnym – hulajnog – hulajnodz.

	Temat fleksyjny	Końcówka fleksyjna
To jest moja	hulajnog	a
Nie widziałeś mojej	hulajnog	i
Dlaczego przyglądasz się mojej	hulajnodz	e
Proszę napraw moją	hulajnog	ę
Jedziesz moją	hulajnog	ą
Przestań wreszcie opowiadać o tej	hulajodz	e
Bardzo cię lubię, moja	hulajnog	o

Zadanie 4.
Zaznacz temat fleksyjny. Napisz, jaka jest oboczność.

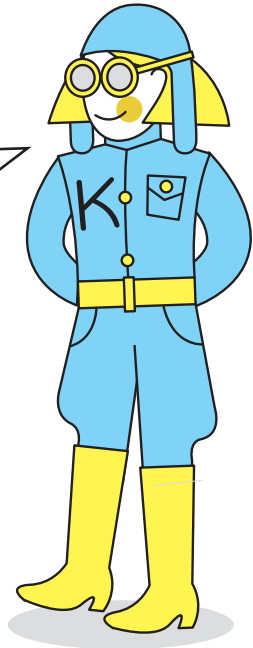

skuter	skutera	skuterowi	skuter	skuterem	skuterze	skuterze	r: rz
obiad	obiadu	obiadowi	obiad	obiadem	obiedzie	obiedzie	a: e,
jedzenie	jedzenia	jedzeniu	jedzenie	jedzeniem	jedzeniu	jedzeniu	nie ma oboczności
koleżanka	koleżanki	koleżance	koleżankę	koleżanką	koleżance	koleżanko

Chciałbym się dowiedzieć, dlaczego we Fleksolandii są dwa laboratoria – Deklinacja i Koniugacja.

Artemie, popatrz na mnie!
Czy ja przypominam panią Deklinację?
A na poważnie – chodzi o to, że mamy dwa typy odmiany. Pierwszy typ odmiany mają rzeczowniki, przymiotniki, liczebniki i zaimki. To odmiana przez przypadki. Nazywamy ją **deklinacją**.
Drugi typ odmiany mają czasowniki, które odmieniają się przez osoby. Taka odmiana to **koniugacja**.

DEKLINACJA

(co to jest?)
dom

(czego nie ma?)
domu

(czemu się przyglądam?)
domowi

(co widzę?)
dom

(czym się opiekuję?)
domem

(o czym mówię?)
o domu

(o, mój)
domu

KONIUGACJA

(ja)
mówię

(ty)
mówisz

(on/ona)
mówi

(my)
mówimy

(wy)
mówicie

(oni/one)
mówią

Zadanie 5. Wyrazy z nawiasów napisz w dobrej formie.

Zanim (bombka)⁰ **bombki** zawisną na choince, czeka je długa droga, pobyt w wysokiej temperaturze i misterne zdobienie. Na początku masa szklana jest rozgrzewana do (temperatura)¹ 900-1100 stopni, aż stanie się plastyczna, następnie pobiera się niewielką jej ilość i wydmuchuje przez (słomka)² jak bańkę mydlaną. Najtrudniejszym momentem produkcji (bombka)³ jest studzenie. Szkło zawsze dąży do kształtu zbliżonego do (kula)⁴, potem stygnąc pęka, ponieważ w środku jest bardziej gorące. Z tego powodu trzeba zadbać o to, by stygło równomiernie. Gotowe szklane (bombka)⁵ wędrują do pomieszczenia, w którym odbywa się srebrzenie. Do środka wkłada się roztwór srebra, a następnie zanurza je w gorącej (woda)⁶, przyspieszającej reakcję chemiczną. Tak powstałe i utrwalone szkiełka trafiają do dekoratorni, gdzie są ozdabiane. Maluje się je ręcznie, używając przy tym różnego rodzaju lakierów i (farba)⁷. (Bombka)⁸ produkowane w Polsce są eksportowane do wielu krajów świata.

Tekst na podstawie: <https://radiokielce.pl/999167/jak-powstaje-bombka-ktore-sa-najmodniejsze/>, „Tygodnik Powszechny”, 22/1983

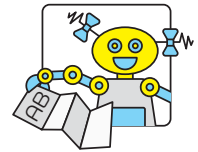
Zadanie 6. Zaprojektuj swoją bombkę. Nazwij ją.

.....
.....
.....

Słowniczek Poli

fleksja

końcówka fleksyjna

temat fleksyjny

oboczność w temacie

deklinacja

koniugacja

словозміна

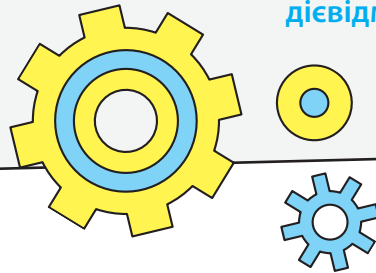
закінчення слова

основа слова

чергування в основі

відміна, відмінювання

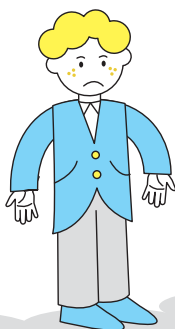
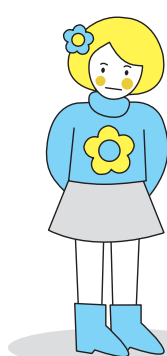
дієвідміна, дієвідмінювання

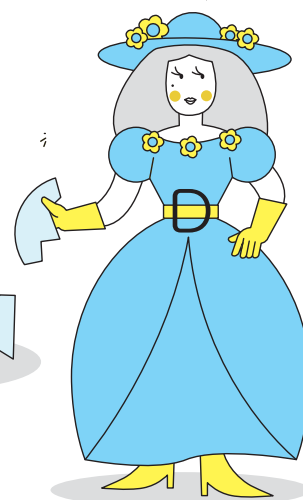
2. PRZYPADKI? JESTEŚMY ZGRANYM ZESPOŁEM!

2. ВІДМІНКИ? МИ ДРУЖНЯ КОМАНДА!

Przepraszam, pani Deklinacjo. Bardzo mi przykro. Nie wiem, jak to się stało. Zbiłam ten wazon przypadkiem...

Trudno. I tak go nie lubiłam. Przypadki się zdarzają

Słowo **przypadek** ma kilka znaczeń.

Przypadek to jedno z wielu zdarzeń lub jedna z wielu sytuacji:
W trzech przypadkach biegaczki miały taki sam czas.

Słowo **przypadkiem** wyraża nasz niepokój o coś:
Czy przypadkiem nie powinnaś już wyjść z domu? Pociąg nie będzie na ciebie czekał.
Używamy z czasownikiem poprzedzonym *nie*.

Przypadek to coś, czego nie możemy przewidzieć:
Spotkałam Artema przez przypadek.
Nie umawiałam się z nim.

W gramatyce **przypadek** to forma rzeczownika, przymiotnika, liczebnika i zaimka, której zakończenie (końcówka fleksyjna) zależy od funkcji pełnionej w zdaniu.

Rzeczowniki, przymiotniki, liczebniki i zaimki zmieniają swoją formę, a dokładniej — w zdaniach wymieniają końcówkę fleksyjną:

*To jest moja koleżanka**a**. Nie ma dziś mojej koleżank**i**.
Powiem o tym koleżanc**e**. Poproś koleżank**ę** o pomoc.
Zrobimy to zadanie razem z koleżank**ą**.
Opowiemy ci o naszej koleżanc**e**. Droga koleżank**o**!*

Wymiana końcówek jest związana z tym, że w zdaniu te wyrazy pełnią różne funkcje i muszą się dostosować do wymagań innych wyrazów. To tak jak my zmieniamy ubranie w zależności od pogody i miejsca, dokąd idziemy. Latem nosimy koszulki z krótkimi rękawami i krótkie spodenki, a zimą — ciepłe płaszcze, szale i czapki. Do teatru idziemy ubrani elegancko, a na trening zabieramy strój sportowy. Pomimo zmian ubioru to nadal te same osoby. Forma wyrazu o określonej funkcji i końcówce w gramatyce nazywana jest **przypadkiem**. W języku polskim mamy siedem przypadków. Zaraz się Wam tutaj przedstawia!

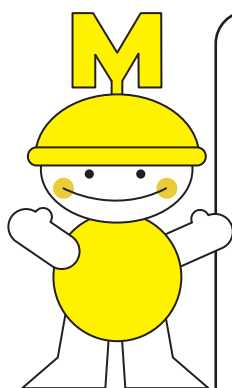
Zadanie 1.

Wpisz nazwy przypadków w kolejności pierwszych liter podanych wyrazów.

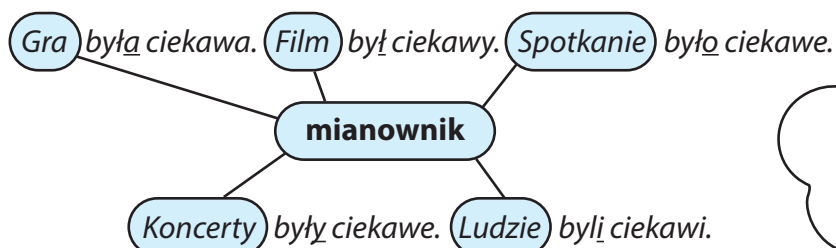

Mam	dom	całkiem	biały	nad	morzem	wspaniałym
.....	celownik

Zapamiętaj rymowankę! Ułatwi Ci zapamiętanie kolejności przypadków!

Mam na imię **Mianownik**. To od słów „miano” lub „mianować”, czyli nazywać. Pyta się o mnie *kto?* lub *co?* Nazywam osobę, która coś robi, rzecz lub zjawisko, o których coś się mówi. Powiem nieskromnie, że jestem najważniejszy, bo to ja decyduję o formie czasownika. Inne przypadki nie mają takiej mocy.

-a, -i
zero
-o, -e

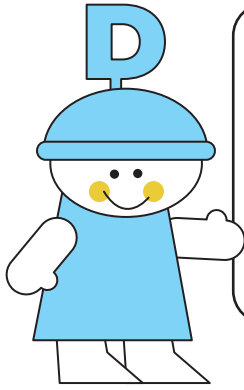
Zadanie 2.

Podkreśl wyrazy w mianowniku.

Mały, zziębnięty kot rozejrzał się wokół siebie. Duzi i mali ludzie szli w jedną i drugą stronę. Biały śnieg leżał na chodniku. Samochody wolno poruszały się to w jedną, to w drugą stronę. Gdzie jest moja mama? – pomyślał kot. Tymczasem kilka ulic dalej szara kotka rozpaczliwie szukała swojego dziecka. Gdzie jesteś, Pimpusiu?

Jak myślisz, czy Pimpus znalazł mamę? Opowiedz, jakie były dalsze losy kotka.

Cześć! Jestem **Dopełniacz**. Moje imię pochodzi od czasownika „dopełniać”, czyli uzupełniać. Moim zadaniem jest dodawanie informacji, których brakuje. Pyta się o mnie *kogo?* lub *czego?* nie ma, brakuje, szukam, trzeba dodać, uzupełnić.
Gdy łączę się z rzeczownikiem, można o mnie zapytać *czyj?, czyja?, czyje?*, np. *czyj dom? – babci, czyja kurtka? – Zosi.*

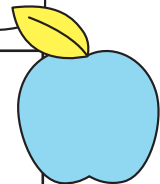
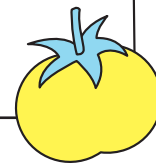
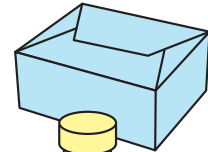
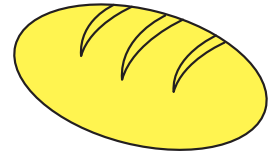
-a, -u
-i, -y

Zadanie 3.

Robisz listę zakupów. Wpisz nazwy rzeczy do kupienia w dobrej formie (dopełniacz).

0. bochenek (chleb) chleba
1. paczka (makaron)
2. kostka (masło)
3. litr (mleko)
4. słoik (miód)
5. kilogram (jabłko)
6. pęczek (rzodkiewka)
7. pięć (pomidor)
8. paczka (herbata)

Twoja lista zakupów:

paczka

.....

kilogram

.....

kilka

.....

Zadanie 4.
Wyrazy z nawiasów wpisz w dobrej formie (dopełniacz).

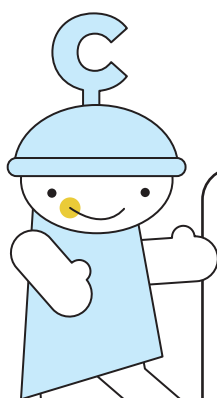
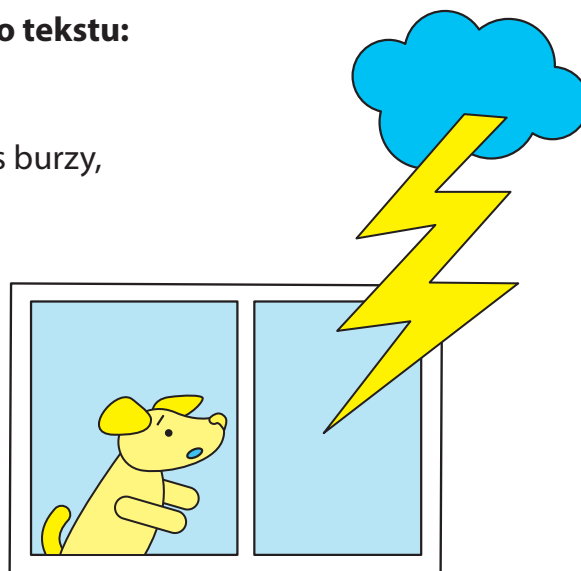

Co zrobić, jeśli twój pies boi się (burza)burzy⁰?
Poszukaj dla (on)¹ (bezpieczne)²
(miejsce)³. Może to być piwnica albo łazienka
bez (okno)⁴. Pomieszczenie powinno być
zaciemnione i wygłuszone. Psi dietetycy polecają także nakarmienie
(pupil)⁵ nieco przed godziną zero. Warto też być obok
(zwierzak)⁶, przytulić go, dać mu ulubioną zabawkę.

Podkreśl wyraz, który najlepiej pasuje do tekstu:

Ten tekst to:

- (a) opowiadanie o zachowaniu psa podczas burzy,
- (b) opis zachowania psa podczas burzy,
- (c) rady dla właściciela psa, jak pomóc psu przetrwać burzę.

Dzień dobry wszystkim! Jestem **Celownik**.
Pytajcie o mnie pytaniem *komu?* lub *czemu?*
Moje imię ma związek ze słowem *cel*.
Wskazuję odbiorcę działania, np. tego,
komu coś dajemy, ofiarujemy, życzymy,
pożyczamy, pomagamy czy pokazujemy.

-e, -i, -y
-owi, -u

Zadanie 5.
Wyrazy z nawiasów wpisz w dobrej
formie (celownik).

Sprawozdanie z przebiegu Dnia Życzliwości
w klasie 5c w Szkole Podstawowej nr 31 w Bydgoszcy

We wtorek 21 listopada 2023 roku na godzinie wychowawczej klasa 5c wraz z wychowawczynią, panią Aldoną Królak, obchodziła Dzień Życzliwości. Święto przypomina (człowiek – liczba mnoga)**ludziom**.....⁰, że warto być dla siebie życzliwymi. Obchody miały miejsce w budynku szkoły, w sali numer 45. Na początku lekcji pani wychowawczynie złożyła życzenia (wszyscy)¹ (uczennica – liczba mnoga)² i (uczeń – liczba mnoga)³. Pani Aldona życzyła (my)⁴ sukcesów w nauce i w sporcie. Następnie rozdała kolorowe kartki. (Dziewczynka – liczba mnoga)⁵ dała kartki niebieskie, a (chłopiec)⁶ zielone. Poprosiła, żebyśmy na kartkach napisali śmieszne życzenia. Dziewczynki wymyślały życzenia dla chłopców, a chłopcy dla dziewczynek. Gotowe karteczki oddawaliśmy (pani)⁷ (Aldona)⁸, która wrzucała je do koszyka. Gdy już wszystkie życzenia zostały zebrane, rozpoczęło się losowanie. Dziewczynki brały kartki zielone, chłopcy niebieskie. Potem wszyscy głośno odczytywali otrzymane teksty. Życzenia były bardzo praktyczne. Życzyliśmy sobie na przykład dobrego obiadu w stołówce szkolnej, wygrania zawodów sportowych lub konkursu matematycznego. Pod koniec lekcji przewodnicząca klasy przekazała (wychowawczynie)⁹ nasze życzenia oraz ofiarowała (ona)¹⁰ zrobioną przez nas zakładkę do książki. Pani Aldona serdecznie podziękowała za prezent. Dzień Życzliwości upłynął w naszej klasie w miłej i przyjaznej atmosferze. Mam nadzieję, że w przyszłym roku także wspólnie będziemy obchodzili to święto.

Katarzyna Wiśniewska z klasy 5c

Zadanie 6.
Uzupełnij ankietę rzeczownikami w celowniku.

Ankieta życzliwej uczennicy / życzliwego ucznia

Chętnie pomagam (komu) **bratu** w nauce.

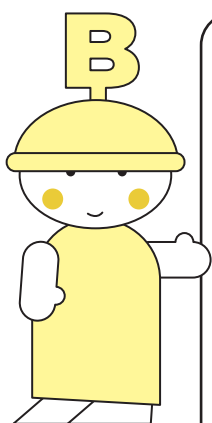
Nie przeszkadzam (komu?) w pracy.

Pożyczam (komu?) zeszyty i książki.

Robię (komu?) miłe prezenty.

Mówię (komu?) „Dzień dobry!”.

Wysyłam (komu?) świąteczne SMS-y.

Dzień dobry! Mam na imię **Biernik**.
To od bycia biernym, czyli niewykonywania
czynności. Pytajcie o mnie
pytaniem *kogo?* lub *co?*

Nazywam:

(1) kogoś, kto nie jest wykonawcą
czynności, sam niczego nie robi, np.
kto? Ania widzi *kogo?* **koleżankę**,
kto? Trener obserwuje *kogo?* **piłkarza**.

lub

(2) coś, z czymś ktoś coś robi, np.
kto? Mateusz czyści *co?* **rower**,
kto? Kasjer wydaje *co?* **resztę**,
kto? Kucharz gotuje *co?* **obiad**.

-ę
= Dopełniacz
= Mianownik

Zadanie 7.
Uzupełnij zdanie dobrą formą.

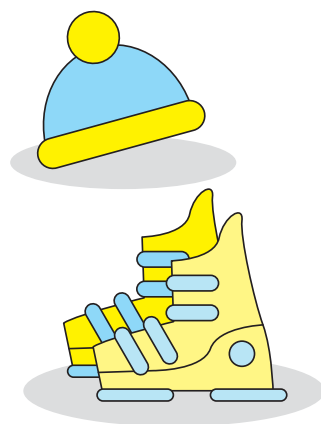

0. Moi rodzice kupili	nowe mieszkanie	nowego mieszkania	nowym mieszkaniem
1. Obudziłem	mojej siostry	moją siostrę	mojej siostrze
2. Spotkaliśmy	dawni sąsiedzi	dawnym sąsiadom	dawnych sąsiadów
3. Rodzice kochają	swoje dzieci	swoich dzieci	swoich dzieciach
4. Arek projektuje	grom komputerowym	gry komputerowe	gier komputerowych
5. Ósmoklasiści zdają	egzaminach kończących szkołę podstawową	egzaminów kończących szkołę podstawową	egzaminów kończące szkołę podstawową
6. Znam	tej piosenkarki	tę piosenkarkę	tą piosenkarką
7. Zapamiętajcie	numery miejsc	numerami miejsc	numerów miejsc

Zadanie 8.
Podkreśl połączenia czasowników z rzeczownikami w bierniku.

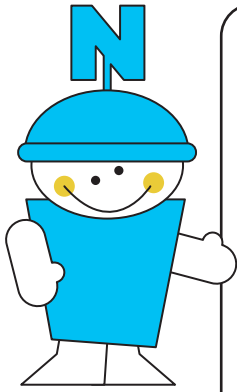

Gdy skończymy to trudne zadanie, pójdziemy na basen. Po basenie poszukamy tego nowego baru, o którym mówiła nam dziś Agnieszka. Zamówimy sok lub bubble tea. Po basenie będzie nam się chciało pić. Później pójdziemy na spotkanie z mamą. Kończy pracę o osiemnastej. Na dzisiejszy wieczór zaplanowałyśmy wspólne zakupy. Chcemy kupić kurtkę zimową dla mnie i czapkę dla mamy. Jarek, mój brat, potrzebuje stroju narciarskiego. Z nim na zakupy pójdzie tata, bo on także lubi narty i wie, gdzie kupić najlepsze narty.

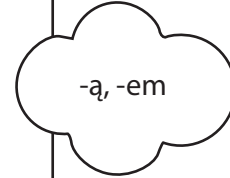

Zadanie 9.
Powiedz, co można kupić w szkolnym sklepiku?

Hej! Jestem **Narzędnik**. W zdaniach mogę nazywać narzędzia, dlatego dostałem takie imię: piszę długopisem, maluję farbami, posługuję się komputerem, jadę autobusem, metrem, pociągiem. Pytajcie o mnie pytaniem *kim?* lub *czym?* Moje ulubione czasowniki to:
jestem (*kim?*),
cieszę się (*czym?*) zabawą, spotkaniem,
interesuję się (*czym?*) muzyką, filmem,
zajmuję się (*czym?*) matematyką, sportem.

Zadanie 10.

Wyrazy z nawiasów wpisz w dobrej formie (narzędnik).

Kim są bliscy Halinki?

Mama Halinki jest (lekarka)⁰ Pracuje w szpitalu miejskim. Tata Halinki jest (dziennikarz)¹. Pracuje w redakcji „Gazety Krakowskiej”. Paweł jest (brat)² Halinki. Jeszcze nie pracuje. Jest (student)³. W przyszłym roku skończy studia i zostanie (informatyk)⁴. Już dziś współpracuje z producentami gier komputerowych. Babcia Halinki już nie pracuje. Jest (emerytka)⁵. Dziadek Halinki dawniej był (pilot)⁶. Dzisiaj jest (emeryt)⁷. A kim jest Halinka? Jest (uczennica)⁸. Uczy się w szkole podstawowej. Jest (moja)⁹ (przyjaciółka)¹⁰.

Zadanie 11.

Powiedz, kim są Twoi bliscy? Czym się zajmują?

Zadanie 12.

Przygotuj kanapki dla Wiktorii, Mai, Artema i Patryka.

Składniki: masło, twaróg, ser, szynka, jajko, pasztet, dżem truskawkowy, dżem wiśniowy, dżem pomarańczowy, sałata, pomidor, zielony ogórek, ogórek kiszony, papryka

Kanapka Wiktorii jest z:

masłem

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kanapka Mai jest z:

sałatą

.....
.....
.....
.....
.....
.....

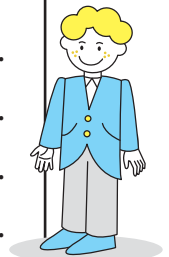
Kanapka Artema jest z:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kanapka Patryka jest z:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

M_{ie}sc

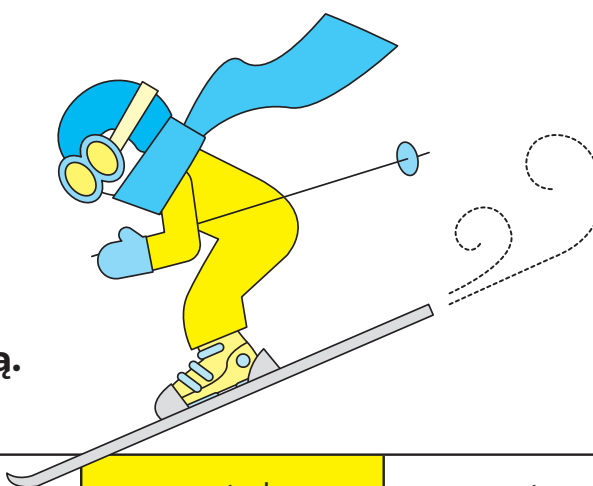
Cześć Wam! To ja, **Miejscownik**.
Moje imię pochodzi od słowa miejsce,
bo je nazywam. Pytajcie o mnie
pytaniem *kim?* lub *czym?*
Łączę się z przyimkami *na, o, w, przy, po,*
np. *opowiadam o wycieczce,*
uczestniczę w akademii,
bazuję na doświadczeniu,
głaszczę kota po grzbiecie.

-e, -i, -y
-e, -u

Zadanie 13.
Uzupełnij.

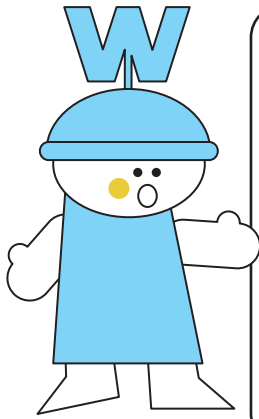

styczeń – w styczniu....., luty – w lutym.....,
 marzec – w , kwiecień – w.....,
 maj – w , czerwiec – w ,
 lipiec – w , sierpień – w ,
 wrzesień – we , październik – w ,
 listopad – w , grudzień – w

Zadanie 14.
Uzupełnij zdanie dobrą formą.

0. Umiem jeździć na	nartami	nartach	nartom
1. Mleko jest w	lodówki	lodówką	lodówce
2. Gram na	gitarze	gitarą	gitarę
3. Umówiliśmy się na	przystankowi	przystankiem	przystanku
4. Rozmawialiśmy o	egzaminu	egzaminowi	egzaminie
5. Byłam na	filmie	filmem	filmowi
6. Pamiętam o	urodzin babci	urodziny babci	urodzinach babci
7. Myślę często o	wiośnie	wiosną	wiosnę

Halo! Cześć! Melduje się **Wołacz**. Moje imię pochodzi od czasownika wołać, dlatego że jestem wykorzystywany do wołania, czyli zwracania się do innych, przywoływania ich.

Wiktorio, Maju, Artemie, Patryku, chodźcie tu!

Nie można o mnie zapytać.
Pamiętajcie, że rzeczowniki w wołaczcu oddziela się przecinkiem. Można też postawić po nich wykrzyknik.

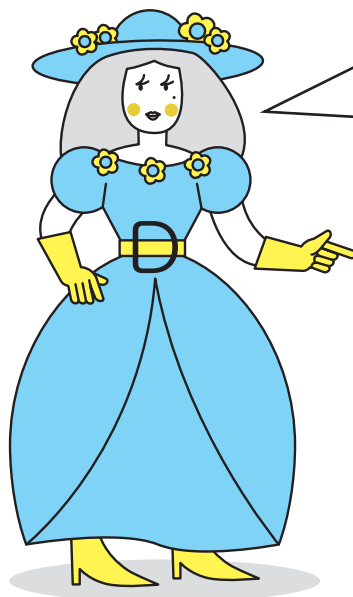
-o
-e, -u
= Mianownik

Zadanie 15.
Podkreśl wyrazy w wołaczcu.

Tatusiu, kup nam lody! Bardzo prosimy. Zosiu, teraz nie ma na to czasu, bo spieszymy się do teatru. Dzieci, kupimy lody w drodze powrotnej do domu.

- Dzień dobry, panie doktorze! – usłyszeli ciepły, kobiecy głos.
- Dzień dobry, pani Jolu! Miło panią widzieć. Już pani wróciła do Polski?
- Tak, panie doktorze, wakacje się skończyły. Wczoraj wróciliśmy.
- Tatusiu, czemu stoimy? Przecież spieszymy się do teatru. Nie chciałeś nam kupić lodów, a teraz nie idziemy.
- Tak, tak, Zosiu, już idziemy.
- Do widzenia, pani Jolu!

Drużyno przypadków!
Proszę zająć odpowiednie
miejsce w tabeli odmiany
rzeczownika.

Tabela odmiany rzeczownika

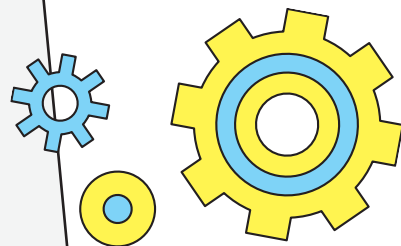
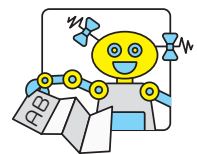
	Mianownik	<i>kto?, co?</i>	<i>Kto to jest? Co to jest?</i>	aktorka, aktor moda, sport, granie
	Dopełniacz	<i>kogo?, czego?</i>	<i>Kogo nie ma? Czego brakuje?</i>	aktorki, aktora mody, sportu, grania
	Celownik	<i>komu? czemu?</i>	<i>Komu się przyglądam? Czemu się przyglądam?</i>	aktorce, aktorowi, modzie, sportowi, graniu
	Biernik	<i>kogo? co?</i>	<i>Kogo widzę? Co widzę?</i>	aktorkę, aktora, modę, sport, granie
	Narzędnik	<i>(z) kim? czym?</i>	<i>Kim się interesuję? Czym się interesuję?</i>	aktorką, aktorem, modą, sportem, graniem
	Miejscownik	<i>(o, w, na) kim? czym?</i>	<i>O kim mówię? O czym mówię?</i>	aktorce, aktorze, modzie, sporcie, graniu
	Wołacz	<i>o!</i>	<i>Hej! Halo!</i>	Aktorko!, Aktorze!, Modo!, Sporcie!, Granie!

Twój przykład:

Mianownik	<i>kto?, co?</i>	<i>Kto to jest? Co to jest?</i>
Dopełniacz	<i>kogo?, czego?</i>	<i>Kogo nie ma? Czego brakuje?</i>
Celownik	<i>komu? czemu?</i>	<i>Komu się przyglądam? Czemu się przyglądam?</i>
Biernik	<i>kogo? co?</i>	<i>Kogo widzę? Co widzę?</i>
Narzędnik	<i>(z) kim? czym?</i>	<i>Kim się interesuję? Czym się interesuję?</i>
Miejscownik	<i>(o, w, na) kim? czym?</i>	<i>O kim mówię? O czym mówię?</i>
Wołacz	<i>o!</i>	<i>Hej! Halo!</i>

Słowniczek Poli

przypadek	відмінок
mianownik	називний
dopełniacz	родовий
celownik	давальний
biernik	знахідний
narzędnik	орудний
miejscownik	місцевий
wołacz	кличний

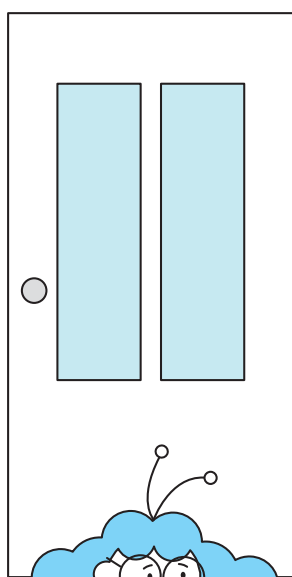

3. KSEROKOPIARKA

Odmieniamy rzeczowniki, przymiotniki
i zaimki przez liczbę

3. КСЕРОКС
Відмінюємо іменники, прикметники
і займенники за числами

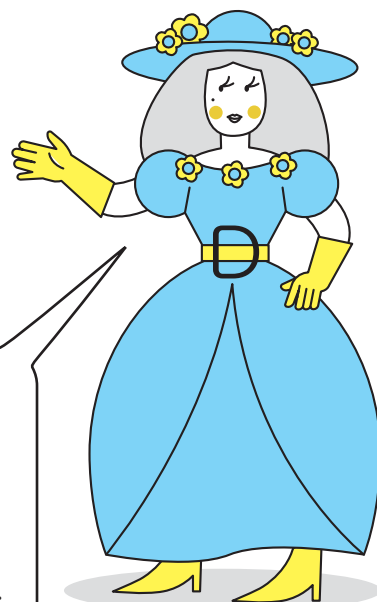
KSEROKOPIARKA

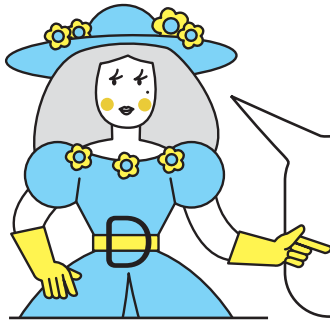
W tym laboratorium
rzeczowniki, przymiotniki,
czasowniki i część zaimków
odmieniamy przez liczbę.

Pani Deklinajo,
Językolandia wzbogaciła się
o kilka nowych pojazdów.
Potrzebujemy ich nazw
w liczbie mnogiej.
Czy mogę na Panią liczyć?

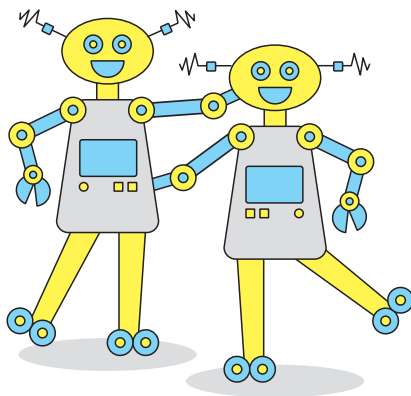
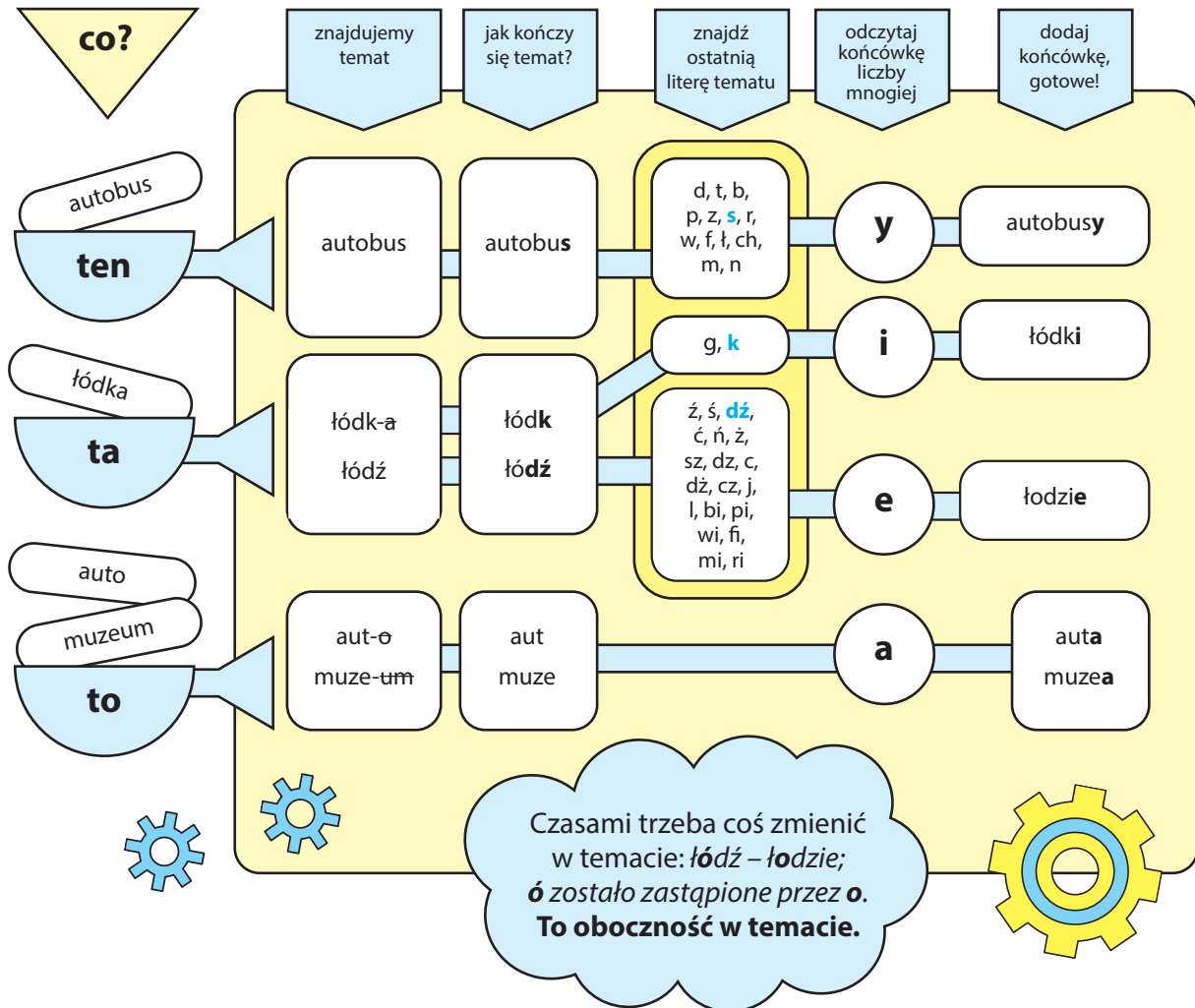
Oczywiście!
Zabieramy
się do pracy.
Włóżmy
te rzeczowniki
do odpowiednich
podajników naszej
kserokopiarki

samochód, autobus, trolejbus, samolot, rower,
balon, helikopter, tramwaj, motocykl, śmigłowiec,
łódź, pociąg, kajak, łódka, hulajnoga, ciężarówka,
deskorolka, żaglówka, taksówka, auto, metro

Zobaczcie, sprawdzamy, jak kończy się temat.
Do niego dodajemy odpowiednie zakończenie (końcówkę)
i mamy mianownik liczby mnogiej.

- Ojej, przez przypadek
skopiowaliśmy Połę!
Była jedna Pola,
są dwie Pole!

Zadanie 1.

Utwórz mianownik liczby mnogiej podanych rzeczowników. Wstaw je do odpowiedniej kolumny tabeli.

samochód, tratwa, trolejbus, ciężarówka, metro, rower, balon, przyczepa, helikopter, motocykl, kajak, śmigłowiec, śmieciarka, pociąg, samolot, hulajnoga, deskorolka, tramwaj, traktor, żaglówka, spychacz, taksówka, motolotnia, wyścigówka

y	i	e	a
samochody			
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Zadanie 2.

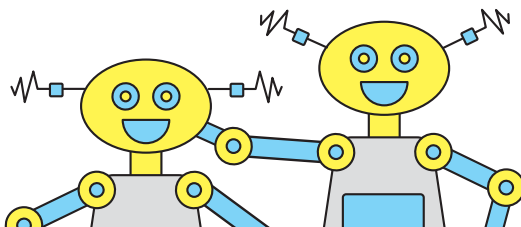
Wyrazy z nawiasów wpisz w formie mianownika liczby mnogiej.

W każdym mieście jest dużo interesujących miejsc do odwiedzenia.

Są (dworzec)⁰ dworce kolejowe i autobusowe, (galeria)¹ handlowe, (kino)², (szpital)³ oraz (szkoła)⁴ podstawowe, średnie i wyższe. (Ogród)⁵ botaniczne i (park)⁶ to miejsca, w których nie tylko jest ładnie, ale także w których można odpocząć. Są też (muzeum)⁷, gdzie można pożytecznie spędzić czas, poznając historię lub oglądając dzieła sztuki. (Ulica)⁸ są oświetlone licznymi lampami, a kolorowe (ławka)⁹ zachęcają, by choć na chwilę na nich usiąść.

Pole mają głos

Rzeczowniki w liczbie mnogiej można podzielić na dwie grupy — **one** i **oni**. Rzeczowniki z grupy *one* w liczbie pojedynczej mają rodzaj żeński lub nijaki: *ulica* — *ulice*, *galeria* — *galerie*, *auto* — *auta*, lub są rzeczownikami męskimi, które nie nazywają osób, np. *autobus* — *autobusy*, *szpital* — *szpitale*, *park* — *parki*, *pies* — *psy*. Rzeczowniki z grupy *oni* w liczbie pojedynczej są rzeczownikami męskimi nazywającymi osoby, np. *Polak* — *Polacy*, *Ukrainiec* — *Ukraińcy*, *Czech* — *Czesi*, *Niemiec* — *Niemcy*, *przyjaciel* — *przyjaciele*, *dyrektor* — *dyrektorzy*. Rzeczowniki z grupy *oni* i *one* mają w mianowniku liczby mnogiej podobne zakończenia, ale są one wybierane nieco inaczej.

ten (kto)	Czech artysta, mężczyzna	d, t, b, p, z, s, r, w, f, ł, ch, m, n	i	Czesi, artyści, mężczyźni
	Norweg, Polak, aktor	g, k, r	y	Norwedzy, Polacy, aktorzy
	Ukrainiec, gość, malarz, Amerykanin	ż, ś, dź, ć, ń, ź, rz, sz, dz, c, dź, cz, j, l -anin	e	Ukraińcy, goście, malarze, Amerykanie
	Nowak, profesor, ojciec, pan, uczeń, wujek	owie		Nowakowie, profesorowie ojcowie, panowie, uczniowie, wujkowie

Zobaczcie, że w tematach rzeczowników z grupy *oni* jest dużo oboczności (wymian głosek):

Szwed — *Szwedzi*, *artysta* — *artyści*, *Włoch* — *Włosi*,
mężczyzna — *mężczyźni*, *Bułgar* — *Bułgarzy*,
Greki — *Grecy*, *Norweg* - *Norwedzy*

Zadanie 3.
Uzupełnij tabelę.

.....	sąsiedzi	ą:ę a:e d:dzi
fryzjer	r:rz
Hiszpan	Hiszpanie
Szwed	d:dzi
.....	przewodnicy	k:c

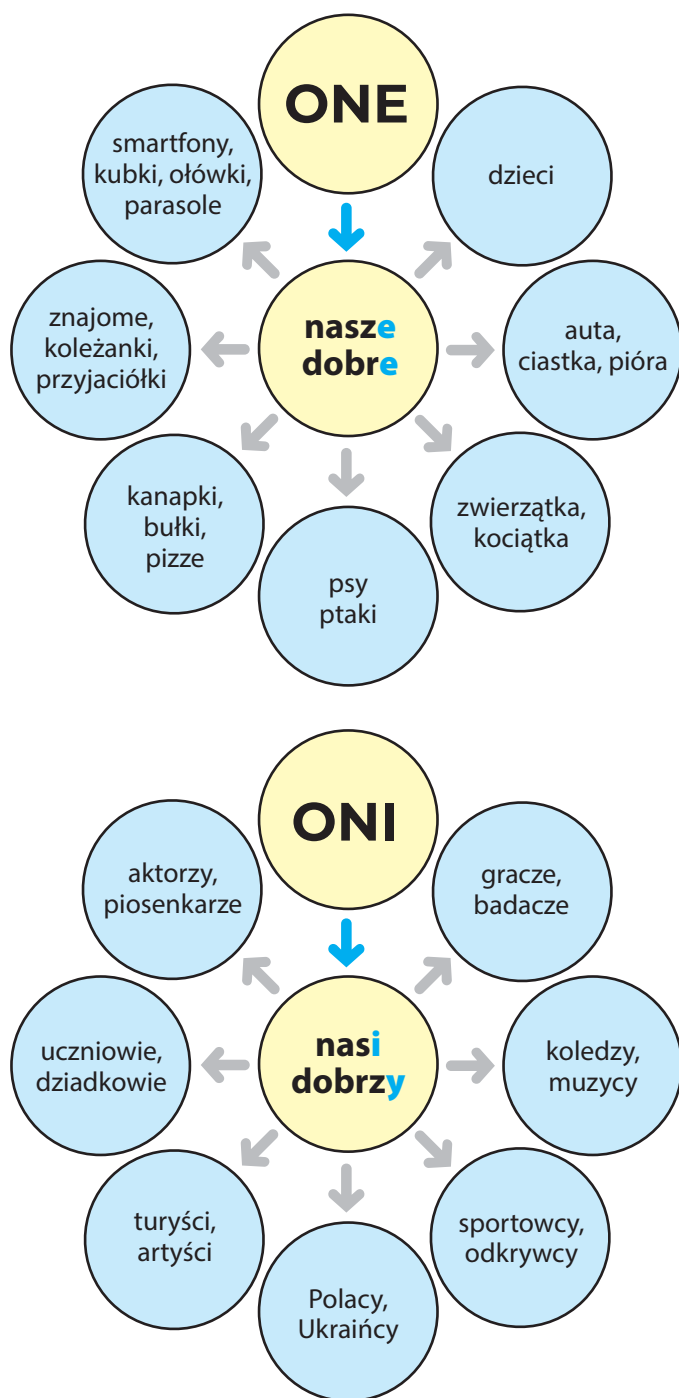
Zadanie 4.
Znajdź 6 rzeczowników w mianowniku
liczbie mnogiej (oni).

m	s	m	w	p	z	v	x	G
o	k	a	g	n	p	f	x	r
u	o	l	e	k	a	r	z	e
l	i	a	p	u	n	z	l	c
s	o	r	z	z	o	x	k	y
h	f	z	z	y	w	y	m	m
e	d	e	r	n	i	h	a	e
p	o	e	c	i	e	n	a	e

Przymiotniki i zaimki określające rzeczowniki typu **one** mają inne zakończenia niż przymiotniki określające rzeczowniki typu **oni**:

Zadanie 5.
Wpisz zakończenia przymiotników.

niezwykł..... a przygoda	niezwykł..... e przygody
niezwykł..... y człowiek	niezwykł..... i ludzie

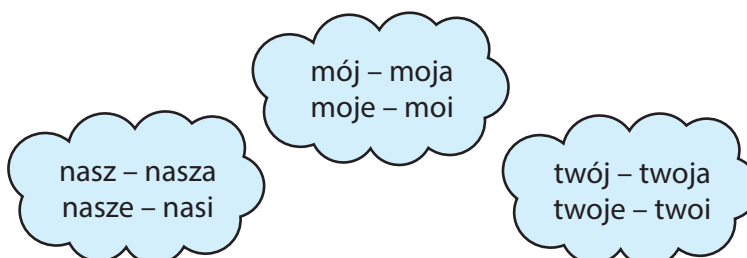
bystr..... osoba	bystr..... osoby
bystr..... zawodnik	bystrz..... zawodnicy

popularn..... blogerka	popularn..... blogerki
popularn..... bloger	popularn..... blogerzy

pomysłów..... trenerka	pomysłów..... trenerki
pomysłów..... trener	pomysłów..... trenerzy

eleganck..... kobieta	elegancki..... kobiety
eleganck..... mężczyzna	elegancc..... mężczyźni

Zadanie 6.
Podkreśl dobrą formę zaimka.

– Kto jest na tym zdjęciu? To (mój) moja – *mój* – *moi*⁰ mama, gdy miała 10 (dziesięć) lat. A to są *moje* – *moi* – *moja*¹ rodzice w dniu ślubu. Czy obok *moi* – *moich* – *moje*² dziadków nie stoi *twój* – *twoi* – *twojego*³ tata?

– Tak, to jest *moja* – *moi* – *mój*⁴ tata. Ale śmiesznie wygląda! Co za fryzura! A ten garnitur i białe buty. Dzisiaj to byłby straszny obciach.

– *Nasze* – *nasi* – *nasza*⁵ rodzice bardzo się lubili. Nie mogę znaleźć *twoja* – *twoją* – *twojej*⁶ mamy.

– Stoi w trzecim rzędzie z lewej strony, między *twoich* – *twoimi* – *twoje*⁷ dziadkami a *naszymi* – *naszych* – *nasze*⁸ sąsiadami. *Naszych* – *nasi* – *nasze*⁹ mamy były najlepszymi przyjaciółkami, tak jak my!

Rzeczowniki w liczbie mnogiej trochę się do siebie upodabiają.

Wszystkie rzeczowniki w **celowniku** kończą się na **-om**:

*Przyglądam się dziewczynk**om**, chłopc**om**, dzieci**om**,
kot**om**, ptak**om**, kubk**om**, kanapk**om**, pizz**om**, aut**om**,
zawodnik**om**, trener**om**, aktor**om**, rodzic**om**.*

W **miejscowniku** prawie wszystkie rzeczowniki mają zakończenie **-ach**:

*Opowiadam o dziewczynk**ach**, chłopc**ach**, dzieci**ach**,
kot**ach**, ptak**ach**, kubk**ach**, kanapk**ach**, pizz**ach**, aut**ach**,
zawodnik**ach**, trener**ach**, aktor**ach**, rodzic**ach**.*

W **narzędniku** prawie wszystkie rzeczowniki kończą się na **-ami**:

*Rozmawiamy z dziewczynk**ami**, chłopc**ami**, zawodnik**ami**,
trener**ami**, aktor**ami**, rodzic**ami**; interesujemy się kot**ami**,
ptak**ami**, kubk**ami**, kanapk**ami**, pizz**ami**, aut**ami**,
ale
rozmawiamy z dzieć**mi**, ludź**mi**, brać**mi**, gość**mi**, jeździmy koń**mi**.*

Zadanie 7. Podkreśl rzeczowniki w miejscowniku liczby mnogiej.

Strefa przy brzegach mórz i oceanów charakteryzuje się najlepszymi warunkami do życia w wodach słonych. Znajduje się w bezpośrednim kontakcie z lądem. Dno morskie jest oświetlone, woda bogata w tlen. W takich warunkach mogą rosnąć rośliny. Poza tym dno morza jest tu najbardziej urozmaicone – w jednych miejscach jest piaszczyste, na innych obszarach – żwirowe lub kamieniste. Jeszcze większe bogactwo życia obserwujemy w czystych i ciepłych akwenach morskich o temperaturze ponad +18 °C. W rozwijających się tam rafach koralowych żyją tysiące gatunków ryb i innych zwierząt morskich. Dla porównania, w mało zasolonych wodach Bałtyku żyje tylko kilkadziesiąt gatunków ryb. Na wybrzeżach Polski spotykamy także bardzo niewiele ssaków morskich, np. nieliczne foki, oraz ptaki, np. łabędzie, kormorany i mewy.

Zadanie 8.

Z tekstu wypisz rzeczowniki w narzędniku liczby pojedynczej i mnogiej.

Zainteresowanie problemami globalnymi pojawiło się w XIX wieku. Było ono związane z rewolucją przemysłową, powstaniem rynku światowego, wzrostem świadomości społeczeństw oraz utworzeniem pierwszych organizacji międzynarodowych. Nie ma jednej, powszechnie przyjętej definicji problemów globalnych. Możemy uznać, że z problemami globalnymi mamy do czynienia wtedy, gdy w istotny sposób dotyczą one wszystkich lub prawie wszystkich państw i ich mieszkańców. Problemy globalne grożą licznymi konsekwencjami, na przykład zahamowaniem wzrostu gospodarczego i wzrostem śmiertelności.

[Na podstawie tekstu pochodzącego ze Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej: <https://zpe.gov.pl/a/globalna-wioska-w-obliczu-zagrozen/DIDDgYqbu>

Narzędniki w liczbie pojedynczej	Narzędniki w liczbie mnogiej
.....	<u>problemami</u> ,
.....
.....
.....
.....

Rzeczowniki typu **one** mają biernik taki sam jak mianownik:

To są dziewczynki — Widzę (kogo?) dziewczynki.

To są koty, ptaki, kubki, kanapki, auta

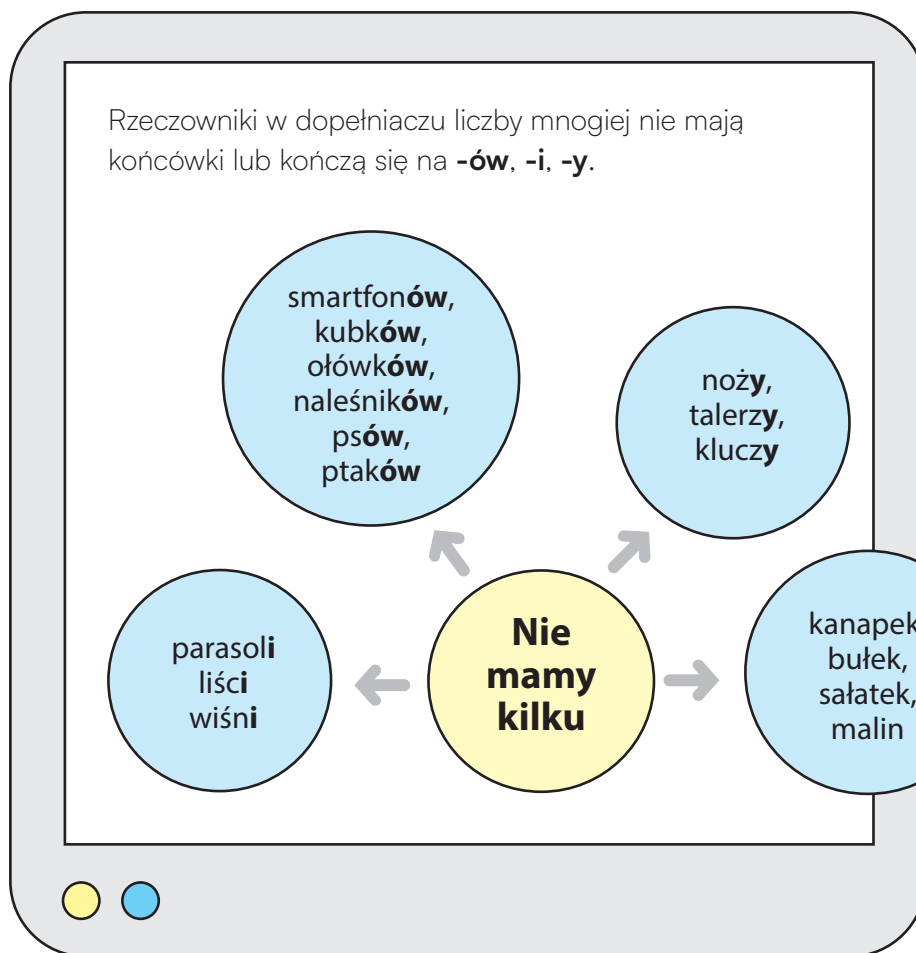
— Widzę koty, ptaki, kubki, kanapki, auta.

Rzeczowniki typu **oni** mają biernik taki sam jak dopełniacz.

Nie ma zawodników, trenerów, aktorów, rodziców

— Widzę zawodników trenerów, aktorów, rodziców.

Zadanie 9. Podkreśl dobrą formę.

0. Poproszę kilka *serwetki* – *serwetek* – *serwetkach*.
1. Na wystawie widzę *ładnych zabawek* – *ładnych zabawkach* – *ładne zabawki*.
2. Od dawna nie było *takie ostre zimy* – *takich ostrych zim* – *takim ostrym zimom*.
3. Proszę przygotować *bilety* – *biletów* – *biletach* do kontroli.
4. Przygotowaliśmy *prezentów gwiazdkowych* – *prezentom gwiazdkowym* – *prezenty gwiazdkowe* dla całej rodziny.
5. Zaprosiliśmy na obiad *naszych znajomych* – *nasi znajomi* – *naszymi znajomymi*.
6. Poprośmy *pań portierek* – *paniami portierkami* – *panie portierki* o pomoc.

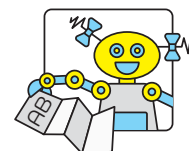
Zadanie 10.

Wpisz nazwy przypadków i odmień własne przykłady.

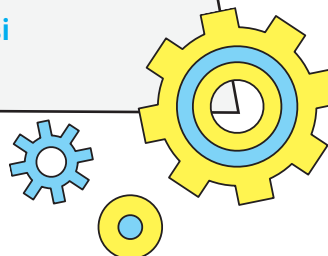

	Celownik
one	To są nasze / wasze nowoczesne tablety.	Przyglądam się naszym / waszym nowoczesnym tabletom.	Widzę nasze / wasze nowoczesne tablety.	Interesuję się naszymi / waszymi nowoczesnymi tabletami.	Mówię o naszych / waszych nowoczesnych tabletach.	O, nasi / wasze nowoczesne tablety!
oni	To są nasi / wasi dobrzy szkolni koledzy.	Nie ma naszym / waszym dobrym szkolnym kolegom.	Widzę naszych / waszych dobrych szkolnych kolegów.	Interesuję się naszymi / waszymi dobrymi szkolnymi kolegami.	Mówię o naszych / waszych dobrych szkolnych kolegach.	O, nasi / wasi dobrzy szkolni koledzy!
one
oni

Słowniczek Poli

odmiana przez liczbę	відмінювання за числами
liczba	число
liczba pojedyncza	однина
liczba mnoga	множина
oboczność w temacie	чергування в основі

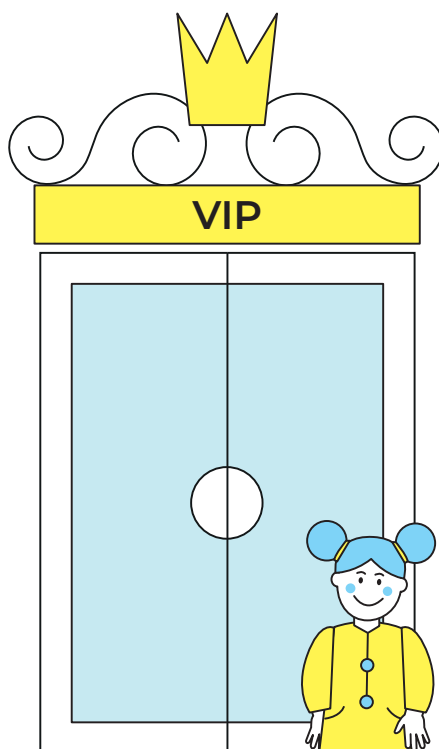
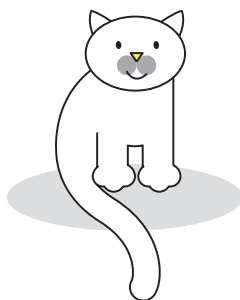
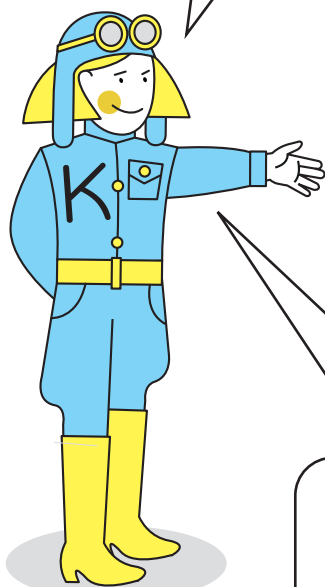
4. WAŻNE OSOBY

Odmieniamy czasowniki przez osobę i liczbę

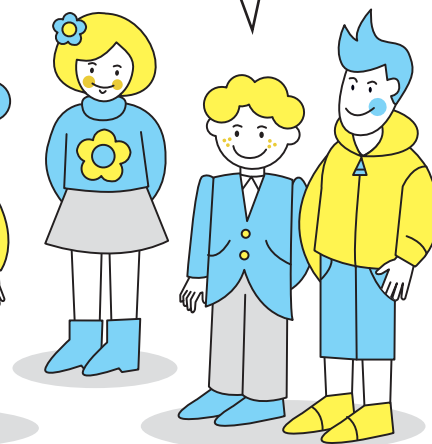
4. ВАЖЛИВІ ОСОБИ

Відмінюємо дієслова за особами і числами

Czołem, ekipo!
Witam w tej części laboratorium, za którą to ja, Koniugacja, jestem odpowiedzialna.

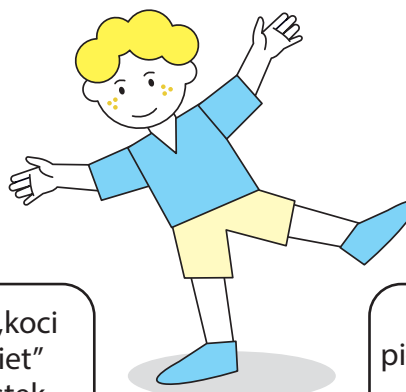

Pani Koniugacjo, dlaczego na drzwiach wejściowych jest napis VIP?

VIP to skrótowiec angielskiego wyrażenia „very important person”, czyli ‘bardzo ważna osoba’. VIP-em nazywamy zwykle jakąś osobę publicznie znaną i ważną, np. prezydenta, premiera, ambasadora lub innego dyplomatę wysokiej rangi. W języku swego rodzaju VIP-em jest czasownik – najważniejsza część mowy. Bez czasownika nie ma zdania. Czasownik nazywa czynności i stany, a także decyduje o przypadku, w którym musi być użyty rzeczownik oraz wybiera odpowiedni przyimek. Jak wicie, czasownik jest odmienną częścią mowy. Właśnie w tej części Językolandii pracujemy nad jego odmianą, czyli koniugacją. Poznajmy bliżej czasownik! Mam dla Was pierwsze zadania

Zadanie 1.
Co możesz robić na lekcji
wychowania fizycznego?
Zaznacz dobre odpowiedzi.

**Co robię
na WF-ie?**

ćwiczę
na siłowni

robię „koci
grzbiet”
i mostek

wrzucam
piłkę do kosza
i bramki

gram
w football na
komputerze

**robię skłony
i przysiady**

robię
„pajacyki”,
„brzuszki” lub
pompki

robię
wymachy
nogami

śpiewam
i gram
na gitarze

biegam,
podskakuję,
skaczę

wyrzucam
śmieci
do kosza

rozmawiam
przez telefon

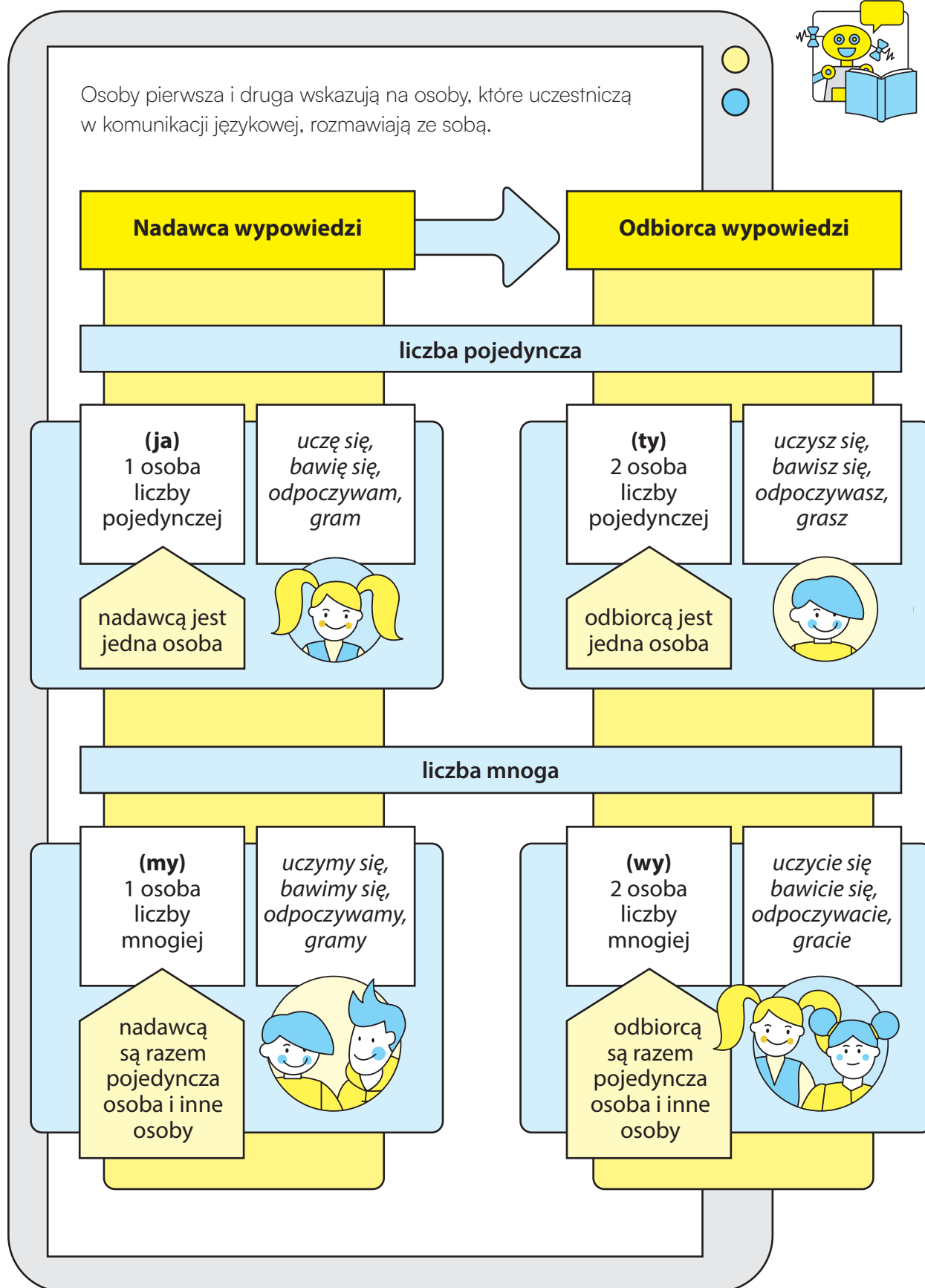
Czasowniki informują o tym, co ktoś robi, co się z kimś lub czymś dzieje, co gdzie się znajduje. W tym celu korzystamy z osobowych form czasownika. Każdy czasownik ma trzy takie formy w liczbie pojedynczej i trzy w liczbie mnogiej. Na osobę wskazuje zakończenie czasownika (końcówka fleksyjna):

	ŚPIEWAĆ	
Osoby	Liczba pojedyncza	Liczba mnoga
1 osoba	<i>śpiewa-m, tańcz-ę</i>	<i>śpiewa-my, tańczy-my</i>
2 osoba	<i>śpiewa-sz, tańczy-sz</i>	<i>śpiewa-cie, tańczy-cie</i>
3 osoba	<i>śpiewa, tańczy</i>	<i>śpiewaj-q, tańcz-q</i>

Osoby pierwsza i druga wskazują na osoby, które uczestniczą w komunikacji językowej, rozmawiają ze sobą.

Zadanie 2.

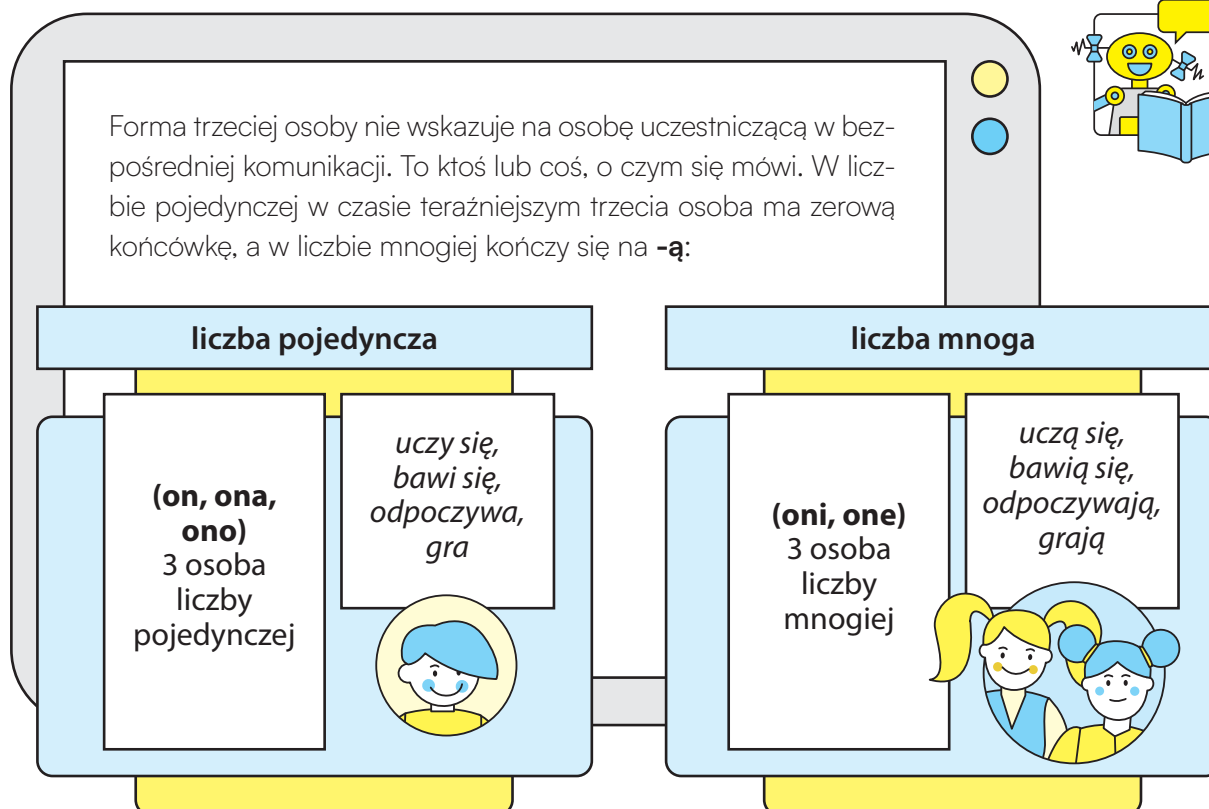
Wpisz podane formy czasowników do odpowiedniej kolumny tabeli. Zaznacz końcówkę.

jecie, ~~kupuję~~, kupujecie, mieszkamy, bierzemy,
kupujemy, jesz, mieszkam, bierzesz, kupujesz,
mieszkacie, bierzecie, jemy, mieszkasz, jem, biorę

1 osoba liczby pojedynczej	2 osoba liczby pojedynczej	1 osoba liczby mnogiej	2 osoba liczby mnogiej
kupuj e			

Forma trzeciej osoby nie wskazuje na osobę uczestniczącą w bezpośredniej komunikacji. To ktoś lub coś, o czym się mówi. W liczbie pojedynczej w czasie teraźniejszym trzecia osoba ma zerową końcówkę, a w liczbie mnogiej kończy się na **-ą**:

Wśród form czasownika są także takie, które nie wskazują na osobę — nieosobowe formy czasownika:

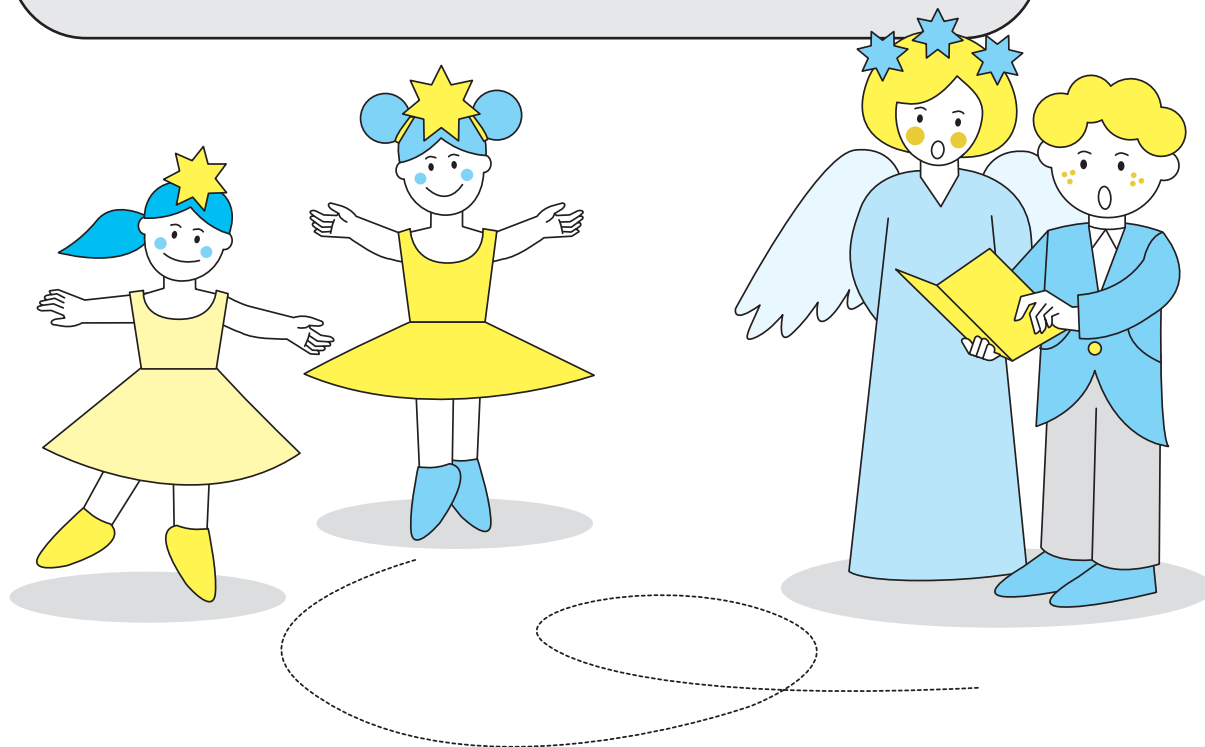
Bezokolicznik	Bezosobnik	Imiesłów przysłówkowy
śpiewać	śpiewano	śpiewając
tańczyć	tańczono	tańcząc

Takich form czasownika nie łączymy z rzeczownikiem w mianowniku. Informują o jakiejś czynności lub stanie, ale nie wskazują, kto wykonuje czynność lub jest w jakimś stanie:

Dzieci śpiewają kolędy — Śpiewano kolędy.

*Podczas Dnia Licealisty uczniowie ze szkoły w Łodzi tańczą belgijkę — Podczas Dnia licealisty tańczono belgijkę.
Warto umieć tańczyć belgijkę.*

*Seniorzy w tym sezonie często chorują na grypę
— W tym sezonie często chorowano na grupę.*

Zadanie 3.

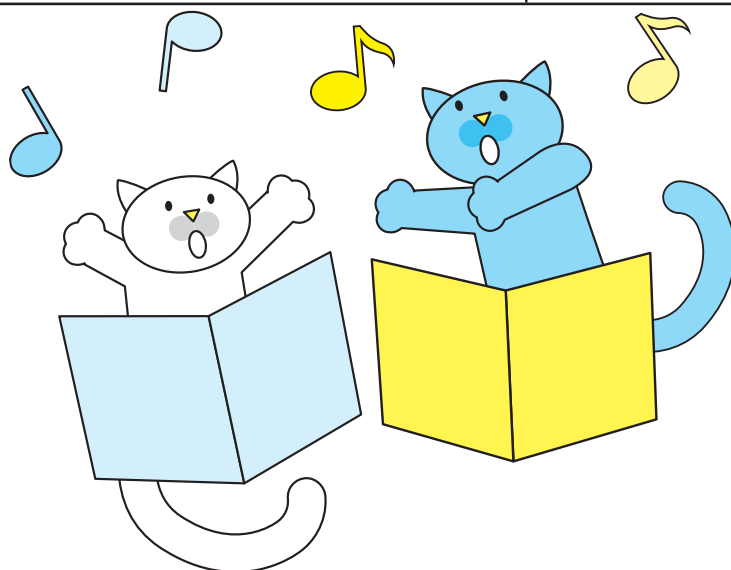
Wypisz z tekstu formy osobowe i nieosobowe.

Muzyka dla wielu ludzi stanowi pracę, pasję oraz spełnienie. Z tego względu sporo osób traktuje tę sztukę z powagą i szacunkiem. Jest to prawidłowa postawa, jednak ważne, aby przy tym nie utracić umiejętności bawienia się oraz cieszenia muzyką. Wybitni kompozytorzy, którzy są dziś znani na całym świecie, starali się tworzyć dzieła, które będą dawały radość oraz rozrywkę. Napisano także kompozycje, których głównym celem był żart bądź zaproszenie do zabawy. Jedną z nich jest *Duet kotów* bądź *Duet dwóch kotów*. Utwór śpiewają dwa soprany, powtarzając na wiele sposobów słowo *miau*, mające imitować miauczenie kota. Kompozycja jest bardzo chętnie wykonywana podczas bisów w czasie koncertów i stanowi przykład popularnego dzieła, które zachwyca nie tylko swoim artyzmem, ale także pozwala na uśmiech oraz zabawę podczas występów.

[Na podstawie tekstu: *Muzyka a rozrywka*, Zintegrowana Platforma Integracyjna, <https://zpe.gov.pl/a/zabawa-i-zart-w-muzyce/DJ1VVAXlK>]

Formy osobowe	Formy nieosobowe
<u>stanowi</u>

Zadanie 4.
Wyrazy z nawiasów wpisz w dobrej formie
(czas teraźniejszy).

Jaskinia Niedźwiedzia w Kletnie (znajdować się)**znajduje się**.....⁰ w Masywie Śnieżnika Kłodzkiego. Korytarze jaskini (mieć)¹ ponad 4,5 km długości. Między najwyższym a najniższym punktem jaskini (być)² 118 m różnicy wysokości. Temperatura w jaskini (wynosić)³ około 6°C. Jaskinia (słychać)⁴ z niepowtarzalnych nacieków, które (powstawać)⁵ z wód, które (przedostawać się)⁶ z powierzchni góry Stromej.

Zadanie 5.
Uzupełnij tabelę (czas teraźniejszy).

Bezokolicznik	1 osoba liczby pojedynczej	2 osoba liczby pojedynczej	3 osoba liczby pojedynczej
iść	idę	idzie
jechać	jedziesz
jeździć	jeździ
chodzić	chodzę
wchodzić	wchodzisz
wychodzić	wychodzi
schodzić	schodzę
przychodzić	przychodzi
przechodzić	przechodzisz

Zadanie 6.

Opisz swoją drogę z domu do szkoły. Użyj jak najwięcej czasowników z tabeli z zadania 5. oraz wyrażień typu: *najpierw, na początku, potem, później, następnie, na koniec.*

Gdy lekcje zaczynam o godzinie 8.00, wychodzę z domu o 7.30. Nie mam daleko do szkoły, dlatego nie jadę autobusem lub tramwajem. Najpierw...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

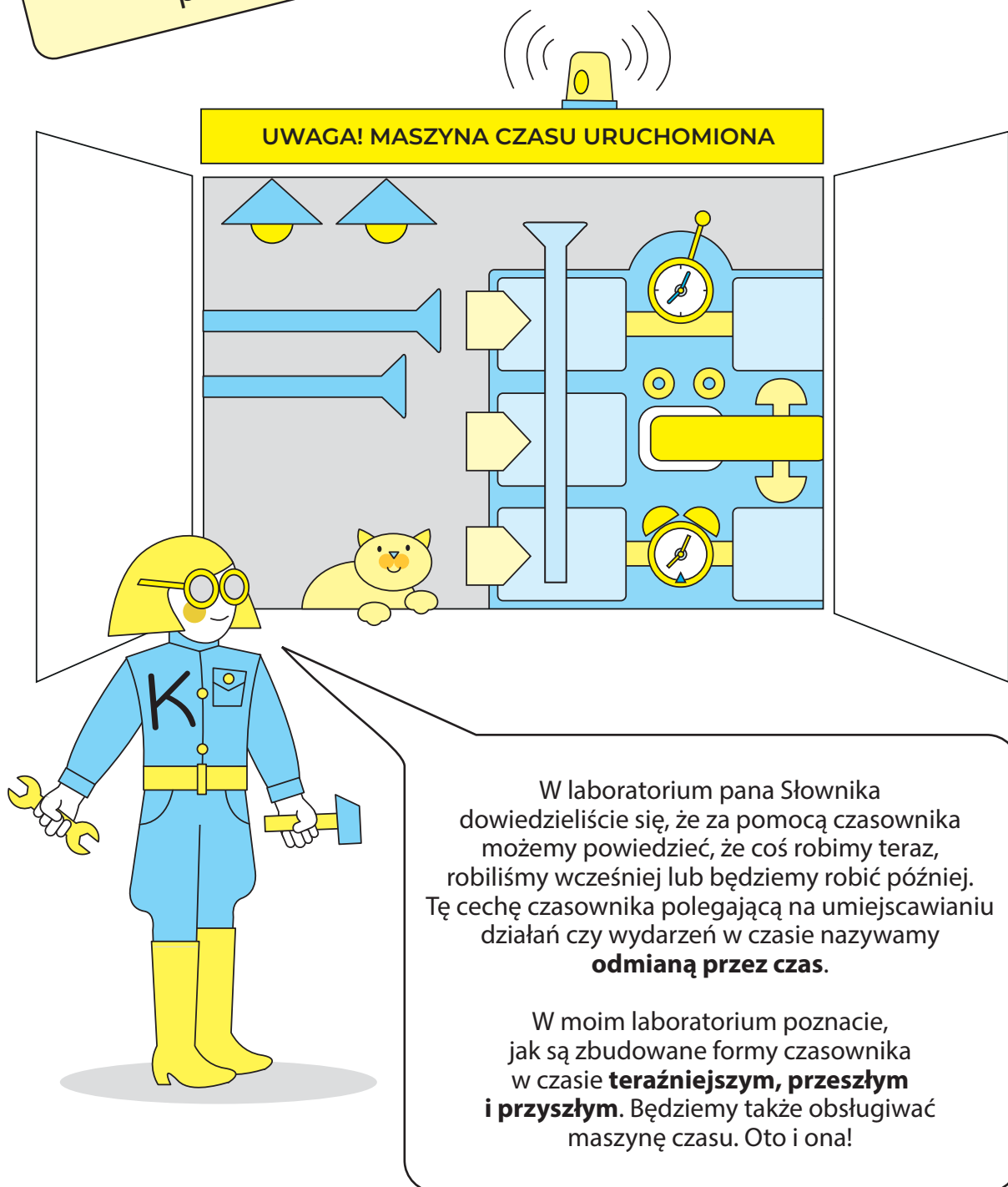
Słowniczek Poli

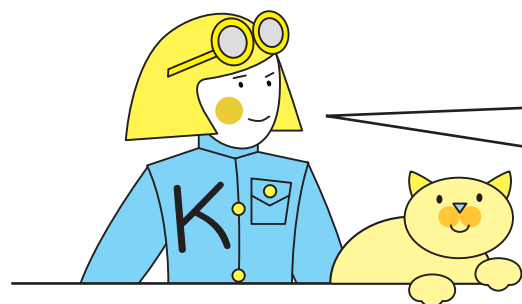
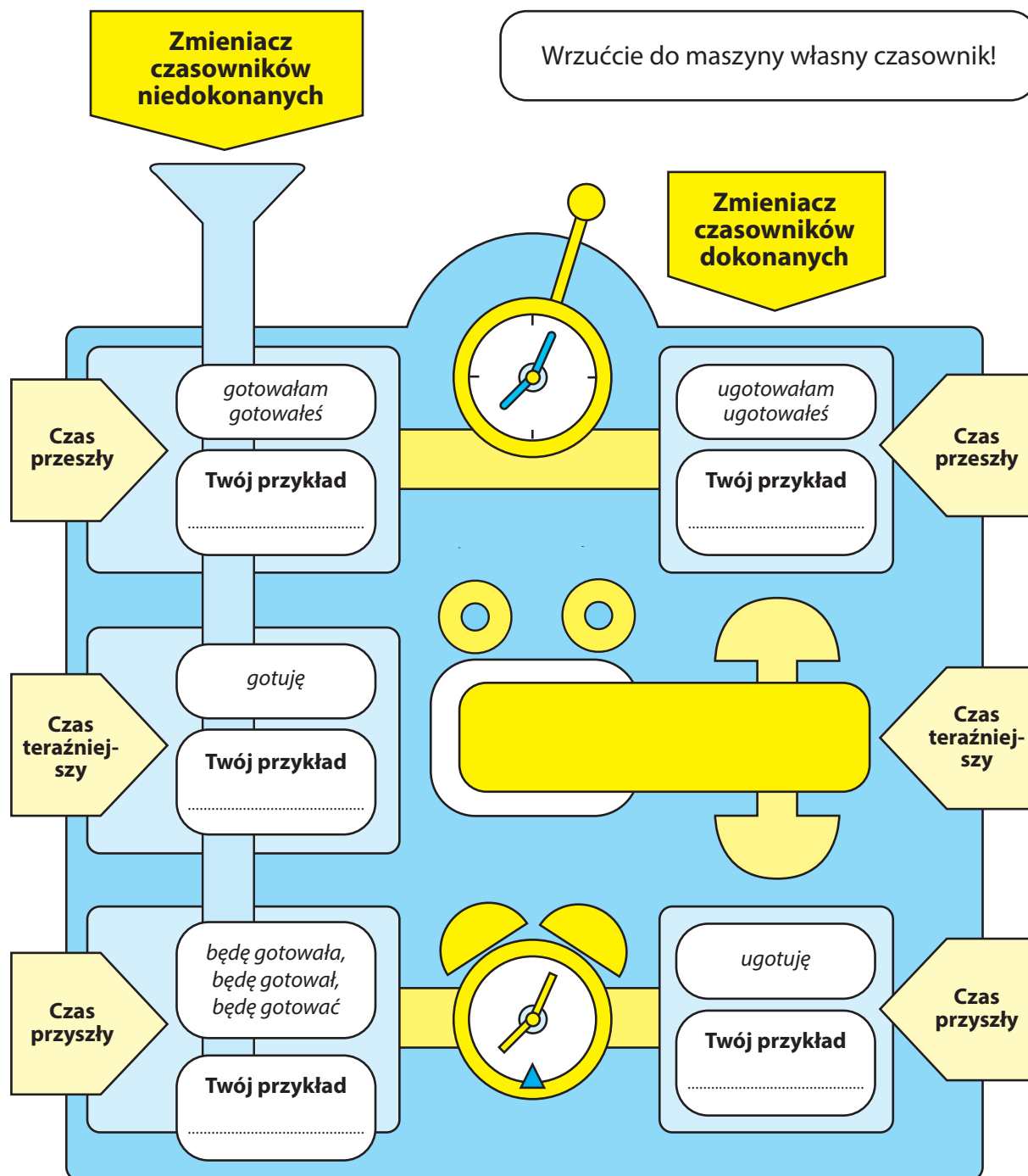
odmiana przez osobę	відмінювання за особами
osobowa forma czasownika	особова форма дієслова
bezokolicznik	неозначена форма дієслова
nieosobowa forma czasownika	неособова форма дієслова
bezosobnik	безособова форма дієслова
imiesłów przysłówkowy	дієприслівник

5. MASZYNA CZASU
Odmieniamy czasowniki
przez czas

5. МАШИНА ЧАСУ
Відмінюємо дієслова
за часами

Piękna maszyna, prawda?
Składa się z dwóch zmieniaczy czasu – jednego dla czasowników niedokonanych, drugiego dla dokonanych.

Opowieść Poli o języku

Czasowniki możemy podzielić na dwie duże grupy — **czasowniki dokonane** i **czasowniki niedokonane**. Czasowniki niedokonane mówią, że czynność trwa, nie ma rezultatu lub się powtarza, np. *odpowiadam na pytanie, kupuję bilety na stadion, jeżdżę nad morze*. Czasowniki dokonane mówią, że czynność jest jednokrotna, czyli nie powtarza się, ma jakiś rezultat, np. *odpowiedziałam na pytanie, kupiłam bilety na stadion, pojechałam nad morze*. Zobaczcie, że czasowniki z obu grup łączą się z innymi określeniami czasu.

Czasowniki niedokonane <i>Co robię? Co robiłam? Co robiłem? Co będę robić?</i>		Czasowniki dokonane <i>Co zrobiłam? Co zrobiłem? Co zrobię?</i>	
proces, czynność trwa długo	długo, cały dzień, dwie godziny, kilka dni <i>przygotowuję prezentację, przygotowywałam prezentację, będę przygotowywać prezentację</i>	moment punkt	nagle, szybko, natychmiast <i>przygotowałam prezentację, przygotuję prezentację</i>
czynność powtarzalna, wielokrotna	codziennie, co tydzień, każdego roku, zawsze, często, regularnie, rzadko, nigdy nie <i>rozmawiam z bratem, rozmawiałem z bratem, będę rozmawiać z bratem</i>	czynność jednokrotna	jeden raz <i>porozmawiałem z bratem, porozmawiam z bratem</i>
brak rezultatu, czynność niezakończona	nadal, ciągle, wciąż <i>robię matkę, robiłem matkę, będę robić matkę</i>	rezultat czynność zakończona	wreszcie, nareszcie, w końcu <i>zrobiłem matkę, zrobię matkę</i>

Zadanie 1.

Zadaj pytanie. Podkreśl czasownik i napisz, czy jest dokonany czy niedokonany.

0. Często uczę się z podcastów. Co często robisz?

uczę się – czasownik niedokonany

1. W końcu zagram na play station.

2. Co roku święta spędzamy w górach.

3. Kilka dni porządkowaliśmy piwnicę.

4. Wreszcie poszedłem na koncert rapera Maty.

5. Tylko ten jeden raz pomogę ci napisać opowiadanie na polski.

6. Nadal czekam w kolejce po autograf Sanah.

Czasowniki dokonane i niedokonane układają się w pary o podobnym znaczeniu, różniące się tylko tym, że jeden człon pary jest dokonany, drugi niedokonany.

W gramatyce takie pary nazywa się **parami aspektowymi**:

NIEDOKONANE

budzić się
pić
jeść
kupować
robić
zdawać

DOKONANE

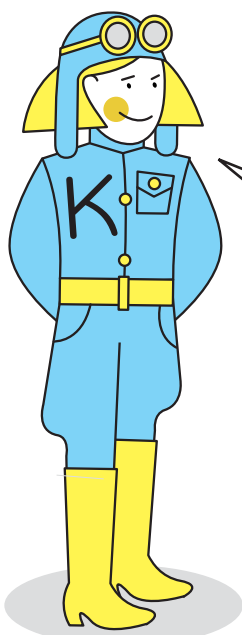
obudzić się
wypić
zjeść
kupić
zrobić
zdać

Zadanie 2.

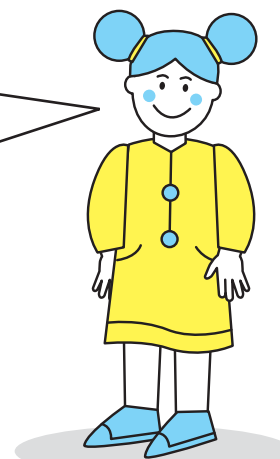
Wpisz odpowiedni czasownik niedokonany (Zwykle...) lub dokonany (Ale jutro...).

Zwykle...	Ale jutro...
jem obiad w domu.	<u>zjem</u> obiad w restauracji.
w sobotę <u>wstaję</u> o ósmej. o siódmej.
..... na trening w czwartek.	<u>pójdę</u> na trening we wtorek.
<u>myję</u> włosy wieczorem. włosy rano.
..... krótki prysznic	<u>wzmę</u> długi prysznic.
to mama <u>robi</u> zakupy.	zakupy tata.

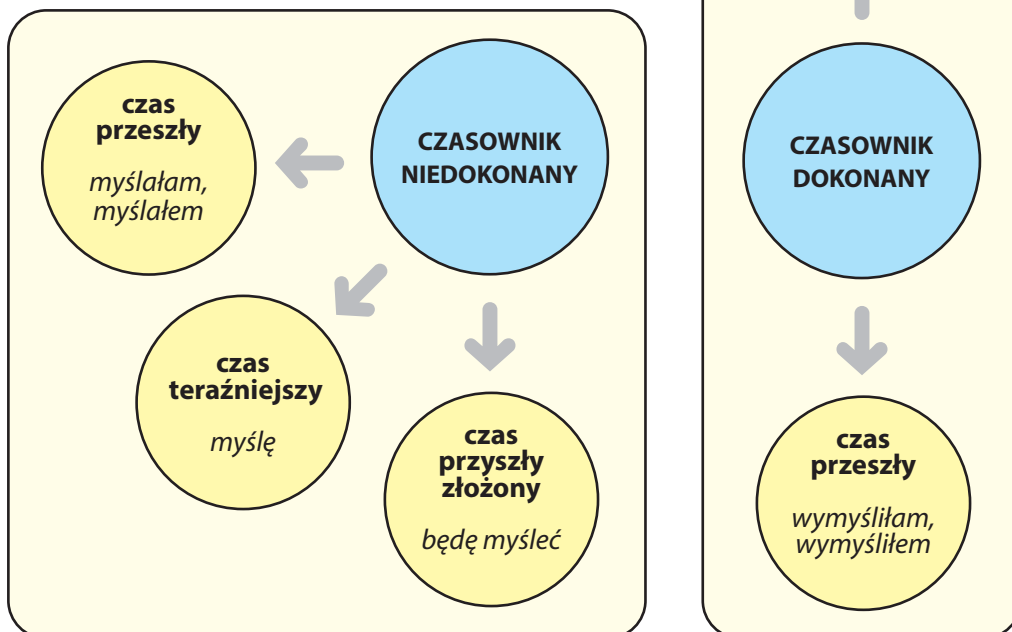
Pani Koniugacjo, dlaczego w maszynie czasu jedna z części jest zasłonięta?
W części zmieniającej czasowniki dokonane jeden z elementów nie jest wypełniony? Coś się zepsuło?

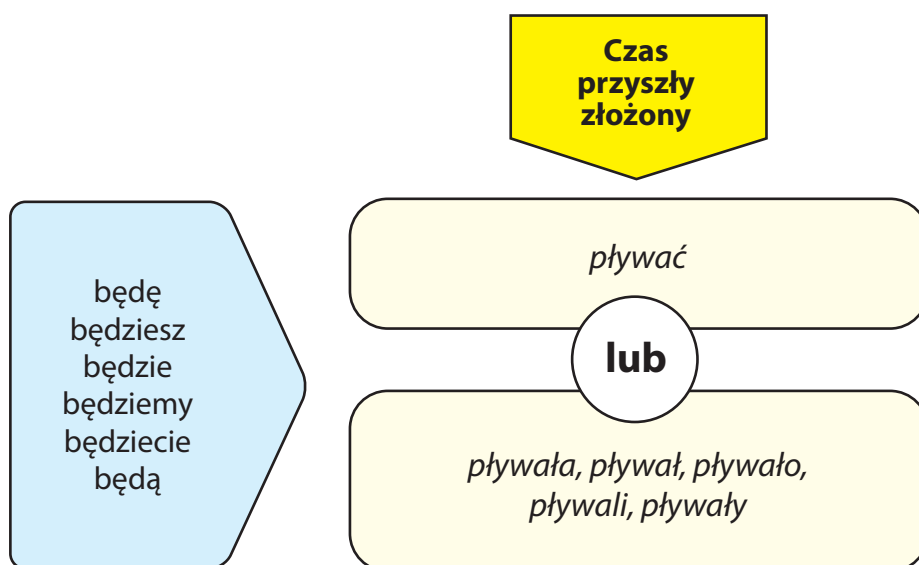
Wiktorio, jesteś bardzo spostrzegawcza!
Brawo! Nie, nic się nie zepsuło.
Czasowniki dokonane nie mają czasu teraźniejszego, dlatego ta część maszyny została wyłączona.

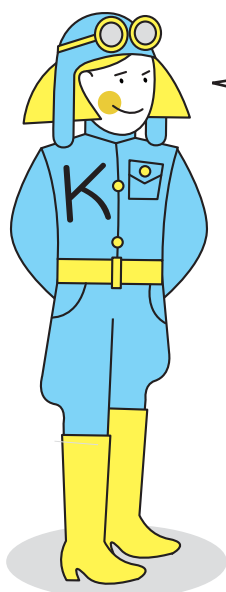
Popatrzcie na schemat, który pokazuje, jakie formy czasu mają czasowniki niedokonane i dokonane.

Różnica między czasownikiem dokonany a niedokonanym dotyczy także czasu przyszłego. **Czasowniki niedokonane mają czas przyszły złożony.**

Pani Koniugacjo, a czy jest jakaś różnica między
będę pływać a *będę pływała, będę pływał*?

Formy z **ł** i **l** informują o rodzaju:
-ł – rodzaj męski, **-ła** – rodzaj żeński,
-ło – rodzaj nijaki,
-li – rodzaj męskoosobowy,
-ły – rodzaj niemęskoosobowy.
 Formy z **ć** nie informują o rodzaju.

Mówimy:
dziewczynka będzie pływała,
chłopiec będzie pływał,
dziecko będzie pływało,
kobiety będą pływały,
mężczyźni będą pływali
 lub
dziewczynka / chłopiec / dziecko
będzie pływać,
kobiety / mężczyźni
będą pływać.

Zadanie 3.

Uzupełnij Twój kalendarz postanowieniami noworocznymi. Wpisz czasowniki w czasie przyszłym.

Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec
.....
.....
.....
Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
.....
.....
.....

Zadanie 4.

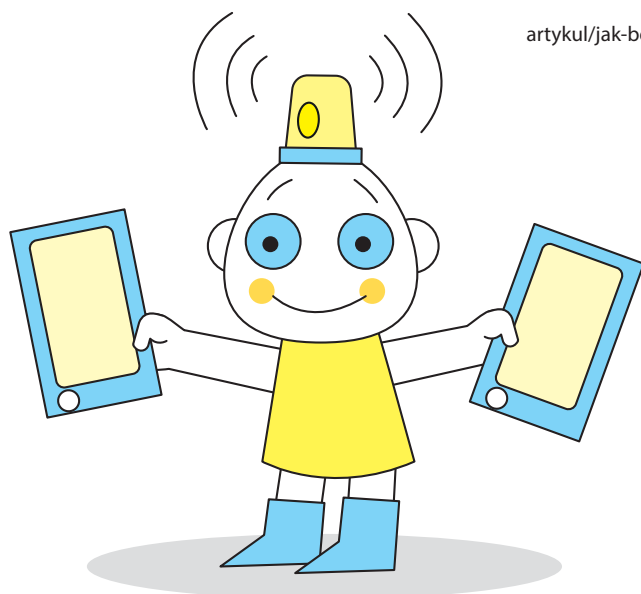
Zamień czas przyszły złożony typu *będę pisać* na czas przyszły złożony typu *będę pisał*.

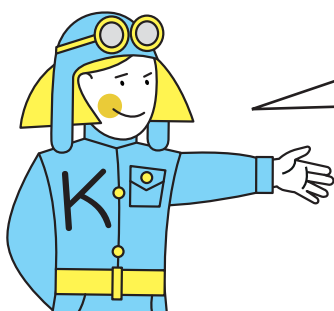

Człowiek przyszłości

Uczni uważają, że za ok. 100 tysięcy lat człowiek będzie (wyglądać)⁰ *wyglądał* inaczej niż współcześnie. Zmieni się przede wszystkim jego czaszka, która będzie (ewoluować)¹. Badacze twierdzą, że ludzie będą (wyglądać)² na młodszych. Naukowcy przyznają również, że nasze mózgi będą się (stawać)³ mniejsze. Wynika to z faktu, że coraz częściej to komputery będą (myśleć)⁴ i (podejmować)⁵ decyzje za nas. Człowiek przyszłości będzie (mieć)⁶ również większe oczy. Eksperci twierdzą, że komunikacja międzyludzka będzie się (opierać)⁷ na mimice i ekspresji twarzy.

[Na podstawie: <https://www.national-geographic.pl/artukul/jak-bedzie-wygladal-czlowiek-za-100-tysiecy-lat-221215115627>]

Zwróćcie uwagę, że czas teraźniejszy czasowników niedokonanych ma takie same zakończenia jak czas przyszły prosty czasowników dokonanych.

1 osoba liczby pojedynczej	<i>buduj-ę</i>	<i>buduje-my</i>
	<i>zbuduj-ę</i>	<i>zbuduje-my</i>
2 osoba liczby pojedynczej	<i>buduje-sz</i>	<i>buduje-cie</i>
	<i>zbuduje-sz</i>	<i>zbuduje-cie</i>
3 osoba liczby pojedynczej	<i>buduje</i>	<i>buduj-q</i>
	<i>zbuduje</i>	<i>zbuduj-q</i>

Twój przykład:

1 osoba liczby pojedynczej

2 osoba liczby pojedynczej

3 osoba liczby pojedynczej

Zadanie 5.
Połącz czasownik z jego opisem.

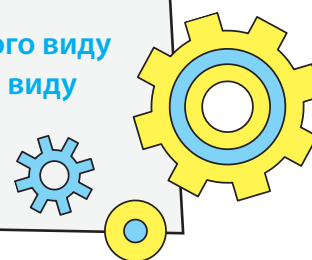
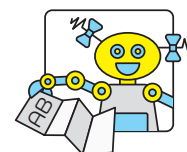
1	skończyliśmy	A	3 osoba liczby mnogiej, czas przyszły złożony
2	rozmawiasz	B	1 osoba liczby pojedynczej, rodzaj męski, czas przeszły
3	będą słuchać	C	1 osoba, liczba mnoga, rodzaj męskoosobowy, czas przeszły
4	posłuchają	D	2 osoba, liczba pojedyncza, czas teraźniejszy
5	jadłem	E	3 osoba liczby mnogiej, czas przyszły prosty
6	pojechaliście	F	3 osoba liczby pojedynczej rodzaj nijaki, czas przeszły
7	będą słuchały	G	2 osoba liczby mnogiej rodzaju niemęskoosobowego, czas przeszły
8	spało	H	3 osoba liczby mnogiej rodzaju niemęskoosobowego, czas przyszły złożony

Odpowiedzi:

1	2	3	4	5	6	7	8
.....	D

Słowniczek Poli

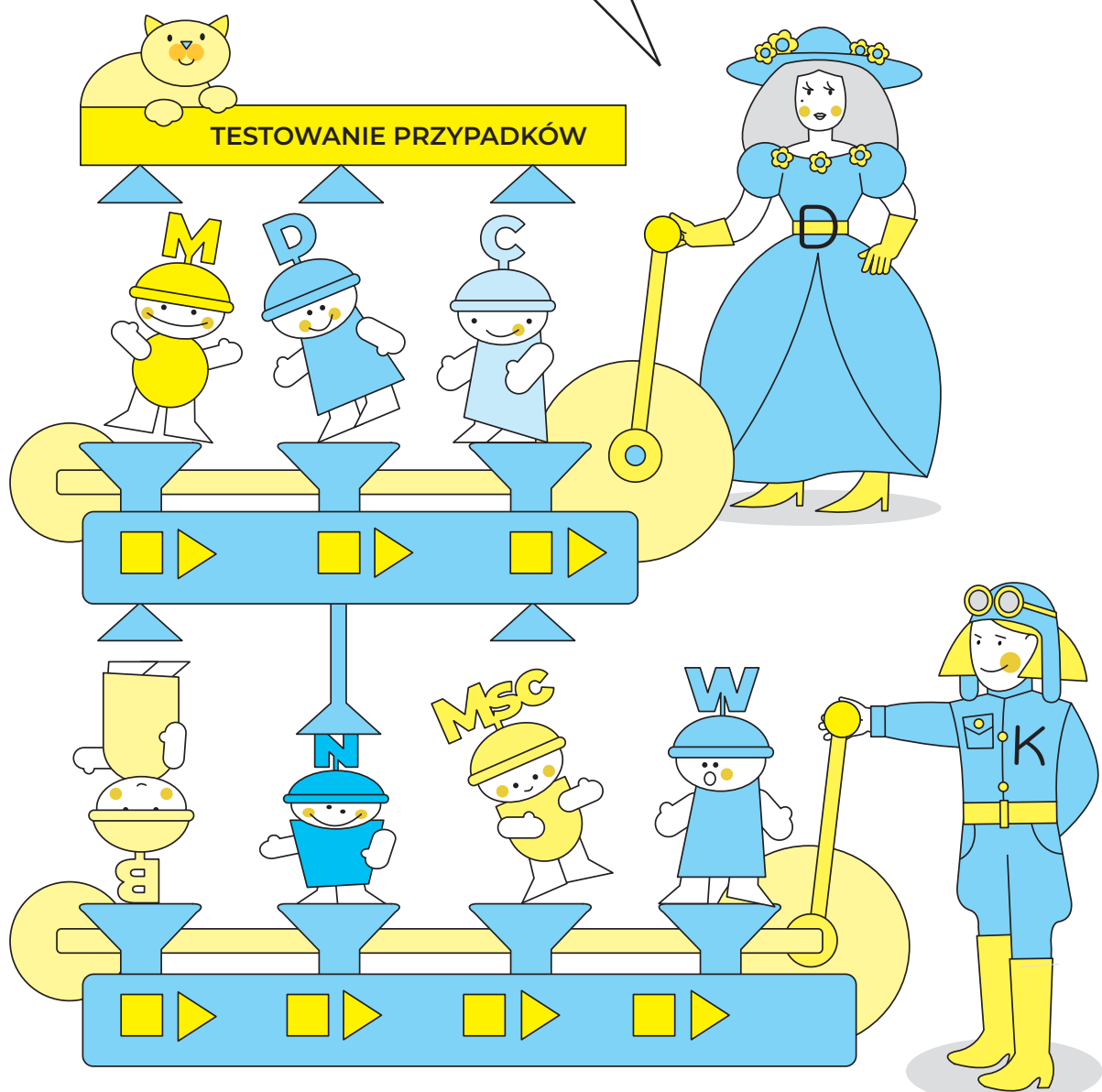
<p>odmiana przez czas czas teraźniejszy czas przeszły czas przyszły czasownik niedokonany czasownik dokonany para aspektowa</p>	<p>відмінювання за часами теперішній час минулий час майбутній час дієслово недоконаного виду дієслово доконаного виду видова пара</p>
---	--

6. TRENING CZYNI MISTRZA!
Powtarzamy deklinację
i koniugację

**6. ПРАКТИКА
– ЗАПОРУКА УСПІХУ!**
Повторюємо
відмінювання
і дієвідмінювання

Moi Drodzy, rozpoczynamy fazę testów
Sprawdźmy, czy nasze mechanizmy działają poprawnie.
Zacznijmy od sprawdzenia przypadków.

Zadanie 1.

Ustal przypadek i liczbę zaznaczonych rzeczowników.

Pokolenie Alfa

Określenie „pokolenie Alpha/Alfa” stworzył **badacz⁰ pokoleń¹** i futurolog Mark McCrindle w 2005 roku. To najmłodsze pokolenie i pierwsza generacja, która urodziła się w XXI wieku (2010–2025) i która nadal stanowi **zagadkę²** dla **naukowców³**. Dzieci te wychowane przez **pokolenie⁴** milenialsów (pokolenie Y) wzrastają w otoczeniu **tabletów⁵** i **smartfonów⁶**, czas spędzają głównie w **portalach⁷** społecznościowych, a za swoje autorytety uznają **influencerów⁸** z YouTube’a i Tik Toka. Świetnie poruszają się w **sieci⁹**, nie znoszą **nudy¹⁰** i zawsze i wszędzie poszukują interaktywności.

[Tekst na podstawie: <https://www.nowaera.pl/eduone/zrozumiec-pokolenie-alfa>]

0	badacz	mianownik	liczba pojedyncza
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

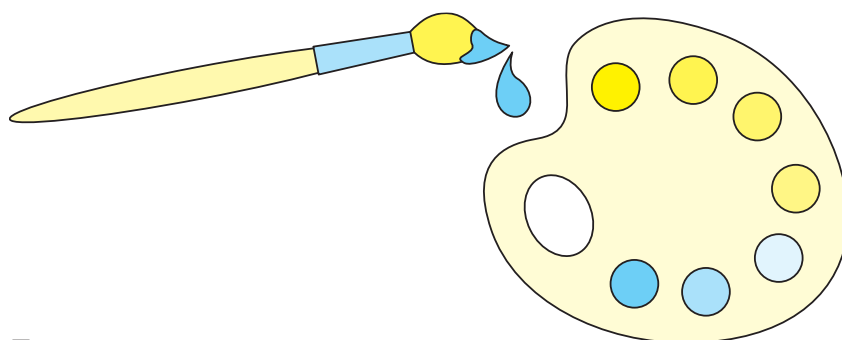
Zadanie 2. Wybierz dobrą formę rzeczownika.

Władysław Podkowiński, *Dzieci w ogrodzie*

Na obrazem – obrazie – obrazu⁰ widzimy sielankową scenę – scena – scenie¹. Na pierwszym planem – planu – planie² widzimy dwoje dzieci. Jedno z nich podlewa kwiatową grządką – grządkę – grządki³. Ma na sobie spodenki i koszulę z kołnierzyka – kołnierzykowi – kołnierzykiem⁴. Twarze dzieci nie są dokładnie naszkicowane. Druga postać stoi trochę dalej, przygląda się podlewaniu – podlewania – podlewanie⁵ kwiatków przez starsze dziecko. Ogródek kwiatowy jest otoczony brązowym płotem – płotem – płocie⁶ z białą furtką. Za nim widać krzewów – krzewy – krzewach⁷ i łąkę. Pogoda sprzyja małym ogrodników – ogrodnicy – ogrodnikom⁸. Jest ciepło i słonecznie.

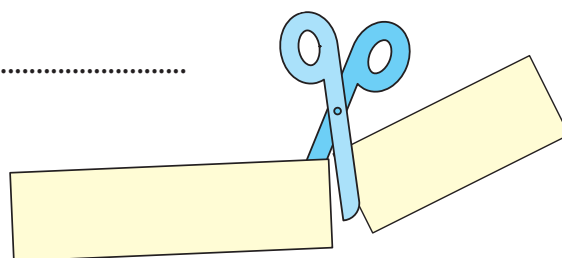
Obraz można obejrzeć na stronie: <https://cekis.pl/relacje/historia-jednego-obrazy-dzieci-w-ogrodzie/>
[Tekst pochodzi ze strony: <https://cekis.pl/relacje/historia-jednego-obrazy-dzieci-w-ogrodzie/>]

Zadanie 3. Oddziel temat od końcówki fleksyjnej.

- 0. nastolatkowie – nastolatk-owie
- 1. artystów –
- 2. filmowego –
- 3. rapu –
- 4. młodzieży –

Zadanie 4.
Wpisz odpowiednie formy rzeczowników
podanych w nawiasach.

Ostatni raz średni poziom dwutlenku węgla w (atmosfera)⁰ **atmosferze**
był równy jego obecnym (wartość)¹ 14-16 milionów lat
temu – oceniają autorzy pracy opublikowanej w (piątek)²
w (czasopismo)³ naukowym „Science”. Badacze
przestrzegają przed dalszym (zwiększanie)⁴ emisji gazów
cieplarnianych.
– Gatunek Homo sapiens wyewoluował dopiero trzy miliony lat temu – zauważa
Hoenisch, dodając, że z tego (powód)⁵ „nasza cywilizacja jest
dostosowana do poziomu morza, jaki mamy dzisiaj, do ciepłych (tropik)
.....⁶, chłodnych (biegun)⁷
i (region)⁸ o (klimat)⁹ umiarko-
wanym, w których występuje dużo opadów”. Dalsze zwiększanie średniego
(stężenie)¹⁰ dwutlenku węgla może sprawić, że klimat
kształtować się będzie zupełnie inaczej – 16 milionów lat temu Grenlandia
była zielona.

[Tekst pochodzi ze strony:
<https://tvn24.pl/tvnmeteo/ciekawostki/badanie-srednie-stezenie-co2-w-atmosferze-nie-bylo-tak-wysokie-od-14-milionow-lat-st7521076>.

Zadanie 5.
Rzeczowniki wpisane do tekstu w zadaniu 4.
wstaw do kolumny z odpowiednią nazwą przypadka.

Dopełniacz	Celownik	Biernik	Narzędnik	Miejscownik
.....
.....
.....
.....
.....

Zadanie 6.
Utwórz mianowniki liczby mnogiej.

To jest:

To są:

0. znany Amerykanin

– znani Amerykanie

1. dobry człowiek

–

2. ambitny czytelnik

–

3. pracowity dyrektor

–

4. mądry dziennikarz

–

5. bogaty klient

–

6. oszczędny mieszkaniec

–

7. świadomy obywatel

–

8. młody pracownik

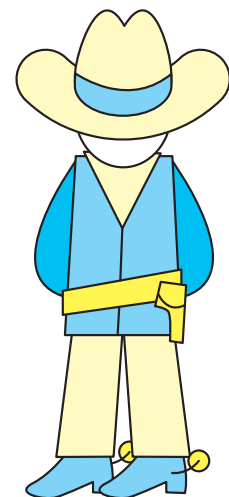
–

9. wierny przyjaciel

–

10. uczynny sąsiad

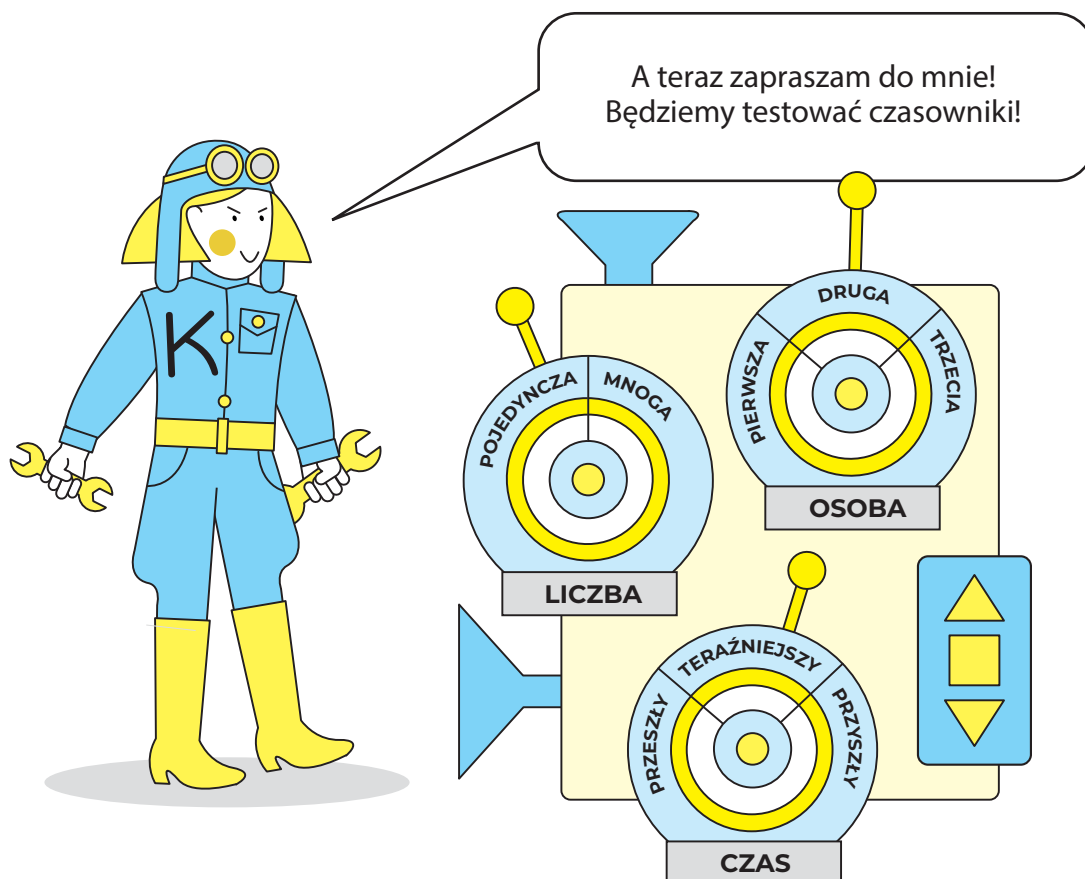
–

Zadanie 7.
Podkreśl rzeczowniki w dopełniaczu
liczby mnogiej.

	argumenty	argumentami	<u>argumentów</u>		
	biblioteki	bibliotek	bibliotekach		
biletów	bilety	biletom	błędy	błędom	błędów
bramek	bramki	bramkom	deszcze	deszczy	deszczom
	egzaminach	egzaminów	egzamin		
	fotografie	fotografiom	fotografii		
gazet	gazety	gazetami	kamery	kamerach	kamer
konie	końmi	koni	maszyny	maszynach	maszyn
	pieniędzy	pieniądze	pieniędzmi		
podróżom	podróży	podróże	reklam	reklamy	reklamach
	restauracji	restauracje	restauracjami		

Zadanie 8.
Zastąp rzeczowniki czasownikami.

Oszczędzanie wody to dbanie o planetę

0. mycie naczyń w zmywarce	1 osoba, liczba pojedyncza, czas teraźniejszy
	Myję naczynia w zmywarce.
1. używanie oszczędnej pralki	1 osoba, liczba mnoga, czas teraźniejszy

2. zbieranie wody deszczowej (deszczówki)	2 osoba, liczba pojedyncza, czas teraźniejszy

3. branie prysznica zamiast brać kąpiel w wannie	2 osoba, liczba mnoga, czas teraźniejszy

4. zakręcanie wody podczas mycia zębów	3 osoba, liczba pojedyncza, czas teraźniejszy

5. korzystanie z ekomyjni	3 osoba, liczba mnoga, czas teraźniejszy

Zadanie 9.
Wpisz formy czasowników
do odpowiednich kolumn tabeli.

wędrowaliśmy, podziwiam, spędzają, polecę,
 będziecie odpoczywać, jemy, pływalem, będziesz wędrować,
 zjedzą, jedliście, zwiedzimy, będziemy podziwiali,
 zwiedza, pływałaś, odpoczywały, będę zwiedzała,
 jeździsz, wędrowała, wędrujecie, spotkasz, będą pływali,
 zwiedzicie, polecą, będzie latać

	Czas przeszły	Czas teraźniejszy	Czas przyszły prosty	Czas przyszły złożony
(ja) 1 osoba liczba pojedyncza	pływalem
(my) 1 osoba liczba mnoga
(ty) 2 osoba liczba pojedyncza
(wy) 2 osoba liczba mnoga
(on, ona, ono) 3 osoba liczba pojedyncza
(oni, one) 3 osoba liczba mnoga

Uzupełnij zdanie:

Czasowniki w czasie

i w czasie mają różne rodzaje,

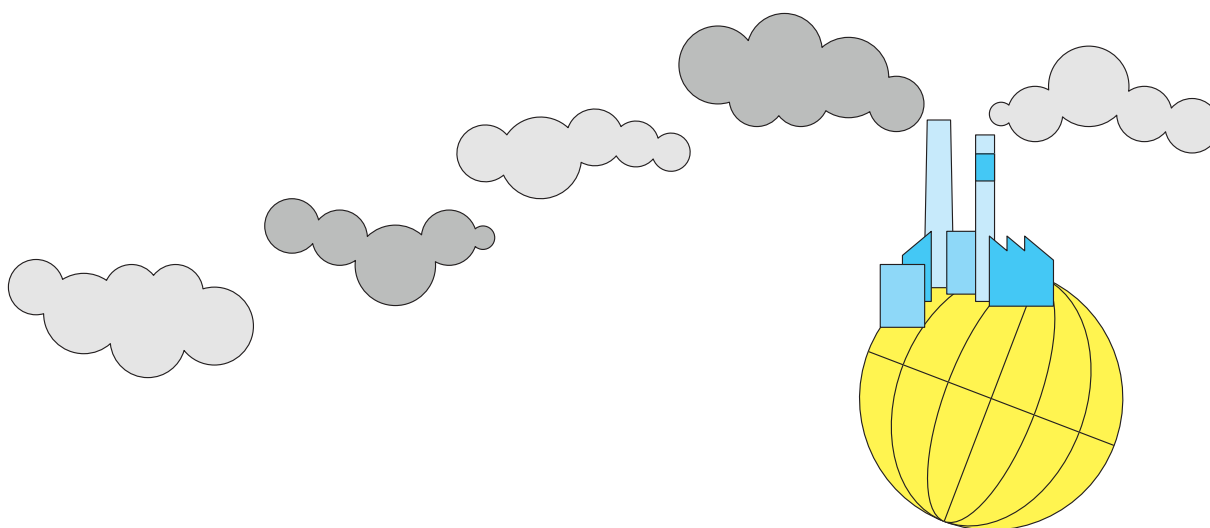
czyli odmieniają się przez rodzaj. W czasie

i w czasie nie ma odmiany przez rodzaj.

Zadanie 10. Podkreśl niesobowe formy czasownika.

Zainteresowanie problemem degradacji środowiska przyrodniczego wzrosło w społeczności międzynarodowej w drugiej połowie XX wieku. Zauważono wtedy, że został zachwiany stan równowagi między zdolnością Ziemi do odtwarzania odnawialnych zasobów a możliwościami korzystania z nich przez człowieka. Dotychczas wyróżniono kilka zasadniczych problemów o zasięgu globalnym związanych z degradacją środowiska, np. zmiany klimatyczne oraz skażenie i zapylenie powietrza. Ustalono, że średnie miasto europejskie produkuje mniej więcej pół miliona ton trujących substancji dziennie. Zaobserwowano wzrost natężenia hałasu w aglomeracjach miejskich. Podjęto już wiele działań zaradczych, podpisano akty prawne. Nie udało się jednak doprowadzić do zahamowania procesów degradacji środowiska przyrodniczego.

Zadanie 11.
Czasowniki z nawiasów wpisz
w dobrej formie.

Cześć Aniu,

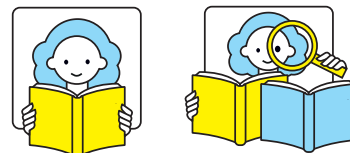
serdecznie Cię (ja – pozdrawiać)**pozdrawiam**.....⁰ z wakacji w Jantarze nad Bałtykiem. Trzy dni temu (ja – przyjechać)¹ tu ze swoimi rodzicami i bratem. (My – mieszkać)² w przytulnym pensjonacie położonym około kilometra od morza. Nad morze (my – chodzić)³ codziennie, bo na razie (być)⁴ ładna pogoda. Woda w morzu jest całkiem ciepła, dlatego już kilka razy (ja, czas przeszły – kąpać się)⁵ . Popołudniami (my – spacerować)⁶ lub (my – jeździć)⁷ po okolicy rowerami, które (my, czas przeszły – wypożyczyć)⁸ w naszym pensjonacie. Naprawdę wspaniale tu (ja – odpoczywać)⁹ . Jutro (my – pojechać)¹⁰ na wycieczkę do Gdańska. (My – chcieć)¹¹ zwiedzić Muzeum Bursztynu. (My – pochodzić)¹² też trochę po Starym Mieście i nad Motławą. Aniu, resztę (ja - opowiedzieć)¹³ Ci po powrocie do Torunia.

Buziaczki!
Paula

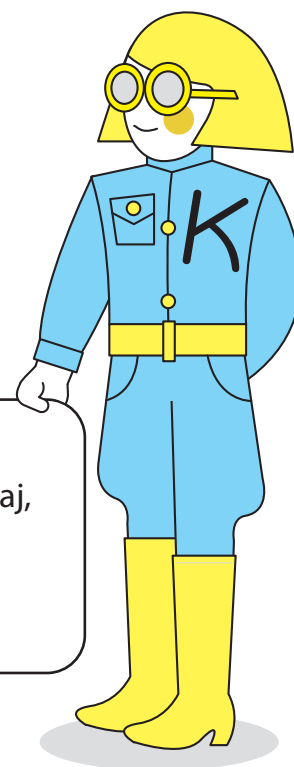
Zadanie 12.
W Jantarze od trzech dni pada deszcz i jest zimno.
Paula jest niezadowolona z wakacji. Powiedz,
co mogłaby napisać Ani?

Zadanie 13.
Wybierz dobrą formę czasownika.

- Artemie, czy mógłbyś – mógłby – mogłabyś⁰ uporządkować te czasowniki?
- Tak, pani Koniugacjo! Co miałabym – miałby – miałbym¹ zrobić?
- Proszę podzieliłbyś – podziel – podzieli² je na trzy grupy: czasowniki w trybie oznajmującym, rozkazującym i przypuszczającym. Czy wiem – wiesz – znasz³, jak to zrobić?
- Tak, umie – umiej – umiem⁴ to zrobić. Różnicę między trybami czasownika wyjaśniła – wyjaśniłem – wyjaśnił⁵ nam pan Słownik w Słownikolandii. Najłatwiej rozpoznać tryb przypuszczający, bo w wyrazie jest cząstka *-by-*.
- Świetnie! To są czasowniki do podziału:

zadzwonimy, zadzwońbyłby, zadzwońcie, zadzwońił,
 wysyłałiście, będę wysyłać, wysyłałibyśmy, wysyłajcie, zapytaj,
zapytamy, zapytaliście, zapytałabyś, oddajmy, oddadzą,
oddałyby, oddał, zamawiają, zamawiajcie,
zamawiałabym, zamawiałam, zamawiaj

- Wstawmy – wstawisz – wstaw⁶ je do dobrej kolumny tabeli!

Tryb oznajmujący	Tryb rozkazujący	Tryb przypuszczający
<u>zadzwonimy</u>
.....
.....
.....
.....
.....

Zadanie 14.
Wpisz dobre zakończenie czasownika
w czasie przeszłym.

Koniec XIX wieku by.....[†].....⁰ okresem rewolucji w dziedzinie wzornictwa artystycznego. Zgodnie z założeniami twórców secesji przedmioty by.....¹ wykonywane z dbałością o walory estetyczne i dekoracyjne. Niezwykle popularne sta.....² się rzemiosło artystyczne: kowalstwo czy jubilerstwo. Z czasem jednak masowa produkcja, spowodowana postępem technicznym i przemysłowym, wypar.....³ drogie rękodzieło. Tak powsta.....⁴ wzornictwo przemysłowe, do dzisiaj zajmujące się projektowaniem przedmiotów codziennego użytku.

Po latach zaborów uwaga polskich twórców zosta.....⁵ skierowana na poszukiwanie wspólnego języka wyrazu, który mógłby stać się stylem narodowym. Ojciec awangardowego artysty – Witkacego, noszący to samo imię Stanisław Witkiewicz, zainicjowa.....⁶ charakterystyczny styl zakopiański. Dziś można określić go jako pierwszy, nowoczesny styl w polskiej sztuce stosowanej. Pomysł Witkiewicza, czerpiący z ludowej sztuki Podhala, pod koniec XIX wieku zyska.....⁷ dużą popularność.

Na początku XX wieku w Krakowie powstawa.....⁸ liczne towarzystwa artystyczne. Autorzy zrzeszeni w stowarzyszeniach pragnę.....⁹ tworzyć przedmioty metodami produkcji rzemieślniczej, dodając im nowych wartości, dzięki zaangażowaniu swojego zmysłu estetycznego. Projektowa.....¹⁰ meble, wyroby metalowe, skórzane, zabawki, tekstylia, grafikę, a także wnętrza.

[Tekst na podstawie: <https://zpe.gov.pl/a/wazne-dziela-polskiej-sztuki-stosowanej/DwGx7pWKx>]

Zadanie 15.
Czasowniki z zadania 14 wpisz
do odpowiednich kolumn tabeli.

Czasowniki rodzaju męskiego
był
Czasowniki rodzaju żeńskiego
.....
Czasowniki rodzaju nijakiego
.....
Czasowniki rodzaju męskoosobowego
.....
Czasowniki rodzaju niemęskoosobowego
.....

Zadanie 16.

Która informacja jest prawdziwa, a która fałszywa?

	P/F
0. Część wyrazu, która zmienia się podczas odmiany, nazywa się tematem fleksyjnym.	F
1. Czasowniki dokonane mają czas teraźniejszy.
2. W trybie rozkazującym nie ma zróżnicowania rodzaju.
3. Czasowniki niedokonane mają czas przyszły złożony.
4. Formy czasownika w pierwszej i drugiej osobie wskazują na uczestników komunikacji, czyli osoby, które ze sobą rozmawiają.
5. Bezokolicznik, bezosobnik i imiesłów to nieosobowe formy czasownika.
6. Czasownik w czasie przyszłym złożonym jest zbudowany z dwóch wyrazów.

1. PIERWSZE SPOTKANIE Z DEKLINACJA I KONIUGACJA

Zadanie 1.

KOMIKS: komiksu, komiksowi, komiks, komiksem, komiksie

CIEKAWY: ciekawego, ciekawi, ciekawej, ciekawemu, ciekawa, ciekawych

DWA: dwaj, dwóch, dwiema, dwoma, dwie, dwu

KUPIĆ: kupiliśmy, kupmy, kupię, kupiłam kupisz, kupiłbyś

Zadanie 3.

1 – C, 2 – E, 3 – A, 4 – F, 5 – B, 6 – H, 7 – D, 8 – G

Zadanie 4.

Tematy fleksyjne to:

komputer-, komputerz-, oboczność r:rz;

obiad-, obiedzi-, oboczności: a:e i d:dzi; jedzeni- brak oboczności;

koleżank-, koleżance-, oboczność k:c

Zadanie 5.

0 – bombki, 1 – temperatury, 2 – słomkę, 3 – bombki lub bombek, 4 – kuli,

5 – bombki, 6 – wodzie, 7 – farb, 8 – Bombki

2. PRZYPADKI? JESTEŚMY ZGRANYM ZESPOŁEM!

Zadanie 1.

Mam dom całkiem biały nad morzem wspaniałym.

Mianownik, dopełniacz, celownik, biernik, narzędnik, miejscownik, wołacz

Zadanie 2.

Należy podkreślić: mały, zziębnięty, kot, duzi, mali, ludzie, biały, śnieg, samochody, moja, mama, kot, szara, kotka

Zadanie 3.

0. bochenek chleba, 1. paczka makaronu, 2. kostka masła, 3. litr mleka, 4. słoik miodu, 5. kilogram jabłek, 6. pęczek rzodkiewek lub rzodkiewki, 7. pięć pomidorów. 8. paczka herbaty

Zadanie 4.

0. burzy, 1. niego, 2. bezpiecznego, 3. miejsca, 4. okna, 5. pupila, 6. Zwierzaka

Ten tekst to:

(a) opowiadanie o zachowaniu psa podczas burzy,

(b) opis zachowania psa podczas burzy,

(c) rady dla właściciela psa, jak pomóc psu przetrwać burzę.

Zadanie 5.

0. ludziom, 1. wszystkim, 2. uczennicom, 3. uczniom, 4. nam, 5. dziewczynko, 6. chłopcom, 7. pani, 8. Aldonie, 9. wychowawczynie, 10. jej

Zadanie 6.

Przykładowe rzeczowniki do wpisania: Nie przeszkadzam (komu?) *mamie w pracy*.

Pożyczam (komu?) *koleżance zeszyty i książki*. Robię (komu?) *dziadkom miłe prezenty*.

Mówię (komu?) *sąsiadce „Dzień dobry!”*. Wysyłam (komu?) *znajomym świąteczne SMS-y*.

Zadanie 7.

0. kupili nowe mieszkanie, 1. obudziłem moją siostrę,
2. spotkaliśmy dawnych sąsiadów, 3. kochają swoje dzieci,
4. projektuje gry komputerowe, 5. zdają egzaminy kończące szkołę podstawową,
6. znam tę piosenkarkę, 7. zapamiętajcie numery miejsc

Zadanie 8.

skończymy zadanie, zamówimy sok, zamówimy buble tea, kończy pracę,
zaplanowałyśmy zakupy, kupić kurtkę, kupić czapkę, lubi narty, kupić narciarki

Zadanie 10.

0. lekarką, 1. dziennikarzem, 2. bratem, 3. studentem, 4. informatykiem, 5. emerytką,
6. pilotem, 7. emerytem, 8. uczennica, 9. moją, 10. przyjaciółką

Zadanie 13.

w styczniu, w lutym, w marcu, w kwietniu, w maju, w czerwcu, w lipcu, w sierpniu,
we wrześniu, w październiku, w listopadzie, w grudniu

Zadanie 14.

0. na nartach, 1. w lodówce, 2. na gitarze, 3. na przystanku, 4. o egzaminie, 5. na filmie,
6. o urodzinach babci, 7. o wiośnie

Zadanie 15.

Tatusiu, Zosiu, Dzieci, panie doktorze, pani Jolu, panie doktorze, Tatusiu, Zosiu, pani Jolu

3. KSEROKOPIARKA

Zadanie 1.

- y: tratwy, trolejbusy, rowery, balony, przyczepy, helikoptery, samoloty, traktory
- i: ciężarówka, kajaki, śmieciarki, hulajnogi, deskorolki, żaglówki, taksówki, wyścigówki
- e: motocykle, śmigłowce, pociągi, tramwaje, spychacze, motolotnie
- a: metra

Zadanie 2.

0. dworce, 1. galerie, 2. kina, 3. szpitale, 4. szkoły, 5. Ogrody, 6. parki, 7. muzea,
8. Ulice, 9, ławki

Zadanie 3.

Brakujące elementy tabeli to: sąsiad, przewodnik; fryzjerzy, Szwedzi; n : ni

Zadanie 4.

Ukryte rzeczowniki z grupy oni: poeci, malarze, lekarze, kuzyni, panowie, Grecy

Zadanie 5.

bystra osoba, bystre osoby, bystry zawodnik, bystrzy zawodnicy;
popularna blogerka, popularne blogerki, popularny bloger, popularni blogerzy;
pomysłowa trenerka, pomysłowe trenerki, pomysłowy trener, pomysłowi trenerzy;
elegancka kobieta, eleganckie kobiety, elegancki mężczyzna, eleganccy mężczyźni

Zadanie 6.

0. moja, 1. moi, 2. moich, 3. twój, 4. mój, 5. nasi, 6. twojej, 7. twoimi, 8. naszymi, 9. nasze

Zadanie 7.

brzegach, wodach, warunkach, miejscach, obszarach, akwenach, rafach, wodach,
wybrzeżach

Zadanie 8.

Narzędniki w liczbie pojedynczej: rewolucją, powstaniem, wzrostem, utworzeniem, zahamowaniem, wzrostem;

Narzędniki w liczbie mnogiej: problemami, problemami, konsekwencjami

Zadanie 9.

0. serwetek, 1. ładne zabawki, 2. takich ostrych zim, 3. bilety, 4. prezenty gwiazdkowe, 5. naszych znajomych, 6. panie portierki

Zadanie 10.

mianownik, dopełniacz, celownik, biernik, narzędnik, miejscownik

4. WAŻNE OSOBY

Zadanie 1.

robię skłony i przysiady, robię wymachy nogami, robię „koci grzbiet” i mostek, wrzucam piłkę do kosza i bramki, biegam, podskakuję, skaczę, ćwiczę na siłowni, robię „pajacyki” i „brzuski” lub pompki

Zadanie 2.

1 osoba liczby pojedynczej: *kupuję, mieszkam, jem, biorę*

2 osoba liczby pojedynczej: *jesz, bierzesz, kupujesz, mieszkasz*

1 osoba liczby mnogiej: *mieszkamy, bierzemy, kupujemy, jemy*

2 osoba liczby mnogiej: *jecie, kupujecie, mieszkacie, bierzecie*

Zadanie 3.

Formy osobowe: stanowi, traktuje, jest, są, starali się, będą dawali, był, jest, śpiewają, jest, stanowi, zachwyca, pozwala

Formy nieosobowe: utracić, tworzyć, napisano, powtarzając, imitować

Zadanie 4.

0. znajduje się, 1. mają, 2. jest, 3. wynosi, 4. słynie, 5. powstają, 6. przedostają się

Zadanie 5.

Formy czasowników do wpisania: idziesz, jadę, jedzie, jeżdżę, jeździsz, chodzisz, chodzi, wchodzi, wchodzi, wychodzę, wychodzisz, schodzisz, schodzi, przychodzę, przychodzisz, przechodzę, przechodzi.

5. MASZYNA CZASU

Zadanie 1.

0. *Co często robisz?* uczę się – czasownik niedokonany
1. *Co w końcu zrobisz?* zagram – czasownik dokonany
2. *Co robicie co roku?* spędzamy – czasownik niedokonany
3. *Co robiliście kilka dni?* porządkowaliśmy – czasownik niedokonany
4. *Co wreszcie zrobicie?* poszedłem – czasownik dokonany
5. *Co zrobisz jeden raz?* pomogę – czasownik dokonany
6. *Co robisz nadal?* czekam – czasownik niedokonany

Zadanie 2.

wstanę, chodzę / idę, umyję, biorę, zrobi

Zadanie 4.

0. wyglądał, 1. ewoluowała, 2. wyglądali, 3. stawały, 4. myślały,
5. podejmowały, 6. miał, 7. opierała

Zadanie 5.

1 – C; 2 – D; 3 – A; 4 – E; 5 – B; 6 – G; 7 – H; 8 – F

6. TRENING CZYNI MISTRZA!

Zadanie 1.

0. badacz – mianownik, liczba pojedyncza
1. pokoleń – dopełniacz, liczba mnoga
2. zagadkę – biernik, liczba pojedyncza
3. naukowców – dopełniacz, liczba mnoga
4. pokolenie – biernik, liczba pojedyncza
5. tabletek – dopełniacz, liczba mnoga
6. smartfonów – dopełniacz, liczba mnoga
7. portalach – miejscownik, liczba mnoga
8. influencerów – biernik, liczba mnoga
9. sieci – miejscownik, liczba pojedyncza
10. nudy – dopełniacz, liczba pojedyncza

Zadanie 2.

0. obrazie, 1. scenę, 2. planie, 3. grządkę, 4. kołnierzykiem, 5. podlewaniu, 6. płotem, 7. krzewy, 8. ogrodnikom

Zadanie 3.

0. nastolatk-owie, 1. artyst-ów, 2. film-owego, 3. rap-u, 4. młodzież-y

Zadanie 4.

0. atmosferze, 1. wartościom, 2. piątek, 3. czasopiśmie, 4. zwiększaniem, 5. powodu, 6. tropików, 7. biegunów, 8. regionów, 9. klimacie. 10. stężenia

Zadanie 5.

Dopełniacze: powodu, tropików, biegunów, regionów, stężenia

Celowniki: wartościom

Biernik: piątek

Narzędnik: zwiększaniem

Miejscowniki: czasopiśmie, klimacie

Zadanie 6.

0. znani Amerykanie, 1. dobrzy ludzie, 2. ambitni czytelnicy,
3. pracowici dyrektorzy, 4. mądrzy dziennikarze, 5. bogaci klienci,
6. oszczędni mieszkańcy, 7. świadomi obywatele,
8. młodzi pracownicy, 9. wierni przyjaciele, 10. uczynni sąsiedzi

Zadanie 7.

Należy podkreślić: argumentów, bibliotek, biletów, błędów, bramek, deszczy, egzaminów, fotografii, gazet, kamer, koni, maszyn, pieniędzy, podróży, reklam, restauracji

Zadanie 8.

0. Myję naczynia w zmywarce, 1. Używamy oszczędnej pralki,
2. Zbierasz wodę deszczową (deszczówkę),
3. Bieriecie prysznic zamiast brać kąpiel w wannie,
4. Zakręca wodę podczas mycia zębów,
5. Korzystają z ekomyjni.

Zadanie 9.

	Czas przeszły	Czas teraźniejszy	Czas przyszły prosty	Czas przyszły złożony
(ja) 1 osoba liczba pojedyncza	pływałem	podziwiam	polecę	będę zwiedzała
(my) 1 osoba liczba mnoga	wędrowaliśmy	jemy	zwiedzimy	będziemy podziwiali
(ty) 2 osoba liczba pojedyncza	pływałeś	jeździsz	spotkasz	będziesz wędrować
(wy) 2 osoba liczba mnoga	jedliście	wędrujecie	zwiedzicie	będziecie odpoczywać
(on, ona, ono) 3 osoba liczba pojedyncza	wędrowała	zwiedza	poleci	będzie latać
(oni, one) 3 osoba liczba mnoga	odpoczywały	spędzają	zjedzą	będą pływali

Czasowniki w czasie **przeszłym** i w czasie **przyszłym złożonym** mają różne rodzaje, czyli odmieniają się przez rodzaj. W czasie **teraźniejszym** i w czasie **przyszłym prostym** nie ma odmiany przez rodzaj.

Zadanie 10.

Należy podkreślić: Zauważono, wyróżniono, ustalono, zaobserwowano, Podjęto, podpisano, doprowadzić

Zadanie 11.

0. pozdrawiam, 1. przyjechałam, 2. Mieszkamy, 3. chodzimy, 4. jest,
5. się kąpałam (się nie powinno być na końcu zdania), 6. spacerujemy,
7. jeździmy, 8. wypożyczyliśmy, 9. odpoczywam, 10. pojedziemy,
11. Chcemy, 12. Pochodzimy, 13. opowiem

Zadanie 13.

0. mógłbyś, 1. miałbym, 2. podziel, 3. wiesz, 4. umiem, 5. wyjaśnił, 6. wstaw

Tryb oznajmujący: zadzwonimy, zadzwonił, wysłaliście, będę wysyłać, zapytamy, zapytaliście, oddadzą, oddał, zamawiają, zamawiałam

Tryb rozkazujący: zadzwońcie, wysyłajcie, zapytaj, oddajmy, zamawiajcie, zamawiaj

Tryb przypuszczający: zadzwoniłbym, wysyłałibyśmy, zapytałabyś, oddałyby, zamawiałabym

Zadanie 14.

0. był, 1. były, 2. stało, 3. wyparła, 4. powstało, 5. została, 6. zainicjował, 7. zyskał,
8. powstawały, 9. pragnęli, 10. projektowali

Zadanie 15.

Rodzaj męski: był, zainicjował, zyskał

Rodzaj żeński: wyparła, została

Rodzaj nijaki: stało, powstało

Rodzaj męskoosobowy: pragnęli, projektowali

Rodzaj niemęskoosobowy: były, powstawały

Zadanie 16.

0 – F, 1 – F, 2 – P, 3 – F, 4 – P, 5 – P, 6 – P

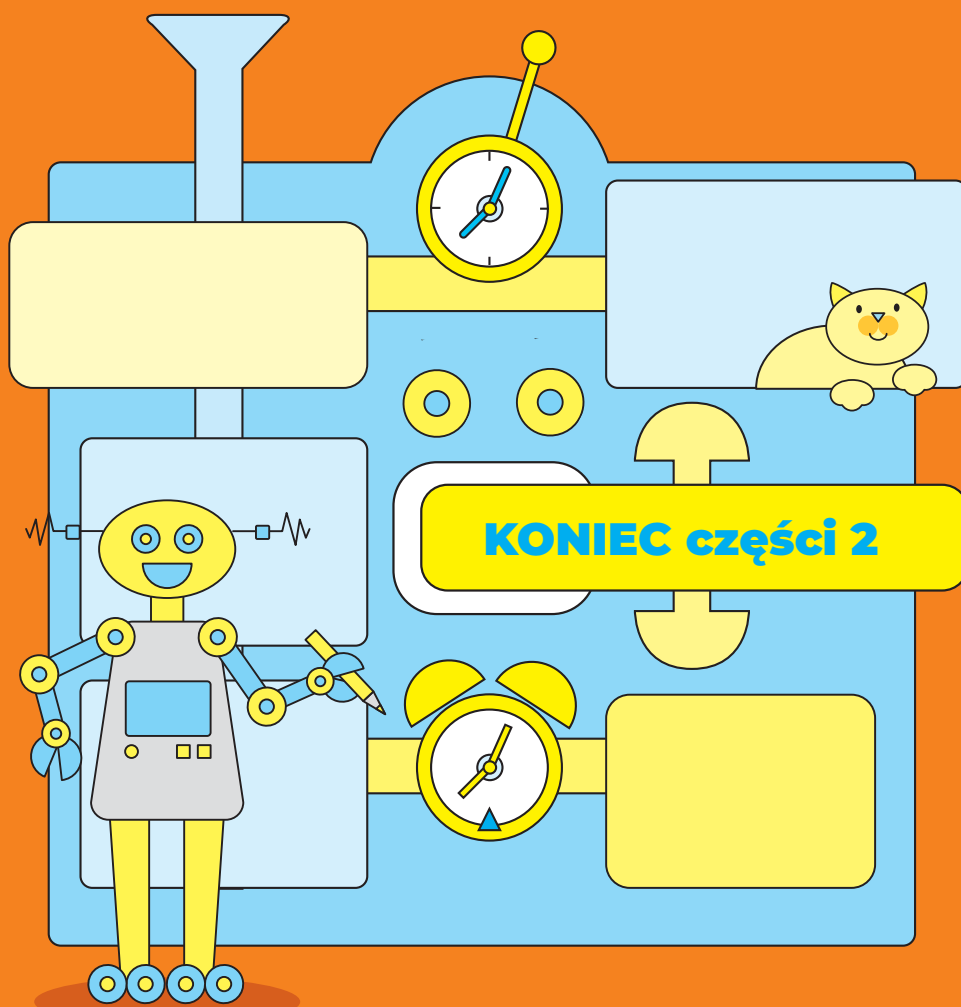

ISBN: 978-83-972142-3-1

Projekt pn.
„Integracja przez język. Platforma dla nauczycieli
pracujących z dziećmi uchodźczymi z Ukrainy”,
przyjęty do finansowania w drodze konkursu
na realizację projektów w ramach programu
pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa”,
ogłoszonego komunikatem Ministra Edukacji i Nauki
z dnia 1 lipca 2021 r., numer rej. NdS/552155/2022/2022.

<http://integracja.fwmp.pl>

Opracowanie „Uczeń z Ukrainy w laboratorium mowy” to zestaw materiałów, których celem jest wsparcie nauczycieli języka polskiego pracujących z dziećmi uchodźczymi z Ukrainy w zakresie nauczania gramatyki języka polskiego. Materiały realizują autorską koncepcję integracyjnego nauczania wiedzy o języku polskim. Jej podstawowym przejawem jest stosowanie zasady, że nauka o języku ma być procesem świadomym, dzięki któremu osoby uczące się będą miały możliwość zrozumienia roli gramatyki w procesie komunikacji.

O AUTORCE:

dr hab. Małgorzata Gębka-Wolak, prof. UMK – językoznawczyni, pracuje w Instytucie Językoznawstwa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Prowadzi badania w zakresie współczesnego językoznawstwa polonistycznego opisowego i stosowanego, języka prawnego i prawniczego, językoznawstwa sądowego oraz dydaktyki i glottodydaktyki polonistycznej. W szczególności interesuje się nauczaniem gramatyki w szkołach polonijnych, w ramach nauczania języka polskiego jako obcego oraz w szkołach polskich w odniesieniu do uczniów z doświadczeniem migracyjnym. Jest autorką lub współautorką ponad 120 prac naukowych oraz kilku materiałów do nauczania języka polskiego. Prowadzi zajęcia z dydaktyki języka polskiego oraz warsztaty metodyczne dla studentów i nauczycieli języka polskiego w Polsce i za granicą